

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina V Broj 27 Ožujak 2007. Cijena 1 €

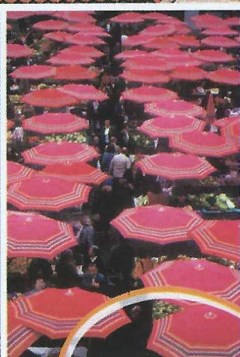
ISSN 1800-5179

*Nakon višemjesečnog rada usvojen
nacrt novog Ustava Crne Gore*

Između epskog guslanja i europskih zvjezdica

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel. + 385 1 481 40 51. 481 40 52. 481 40 54. fax. + 385 1 481 40 56.

e-mail. info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

Kotorski brodovi još plove

STR. 12

INTERVJU- DRUGI DIO ANTUN-TONI SBUTEGA,
VELEPOSLANIK CRNE GORE PRI SVETOJ STOLICI I
MALTEŠKOM REDU

Tražiti ono što spaja

STR. 16

HVARSKO PUČKO KAZALIŠTE NA GOSTOVANJU U
PODGORICI, TUZIMA, KOTORU I BARU

Nastavak dobre tradicije

STR. 27

ZAŠTO SU CRNOGORCI DOZVOLILI
OSUDU SEKRETARA PETRA I

Tko je ubio opata Dolčija

STR. 20

"Hrvatski glasnik", Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: Stari grad, Pjaca od kina 85330 Kotor

Telefon: +381 (0) 82 304 232 Faks: +381 (0) 82 304 233

E-mail: hgd-kotor@cg.yu <http://www.hgdcg-kotor.org>

Žiro-račun: 510-10418-20

Osnivač: Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor

Predsjednik: dr Ivan Ilić Glavni urednik: Tamara Popović

Poštovani čitatelji

U Crnoj Gori, koja uskoro slavi prvi rođendan, ovih dana aktualno je vraćanje imovine. U sjenci tih problema teče rasprava o nacrtu ustava.

U ovom broju bavili smo se time hoće li političari odoljeti potrebi da, nošeni nacionalnim romantizmom koji, izgleda, kod njih vrlo teško splašnja, iako je sve riješeno još 21. svibnja 2006, pisanje Ustava iskoriste za konačno "utvrđivanje pazara", odnosno "definiranje ključnih identitetskih pitanja Crne Gore i crnogorskog naroda".

Očito, u sjenci "identitetskih" problema pravoslavne većine u Crnoj Gori, prilikom pisanja ustava našle su se odredbe koje reguliraju manjinska pitanja. Usprkos obećanjima vlasti, ali i pojedinih partija manjinskih naroda koje daju potporu vlastima, da će novi ustav eksplicitno propisivati i pravo manjinama da imaju autentične predstavnike u parlamentu, to se opet nije dogodilo.

Do europskih zvjezdica očito je još dalek put.

A još dalje, na planetarnom nivou, najaktualnija tema ovih dana su neobično visoke temperature za ovo doba godine..

Sa svjetskog kongresa klimatologa čula su se katastrofična predviđanja nalik scenarijima holivudskih filmova. Globalno zagrijavanje pokrenut će otapanje leda, koje će podići nivo oceana. Stanovnici Mediterana bježat će u sjeverne krajeve...

Naviknuti da o problemima brinemo tek kad nam zakucaju na vrata, nije nas toliko zabrinula ta vijest.

A da je vruće, vruće je.

Uređivački odbor: Tripo Schubert, Marija Nikolić, Marija Mihaliček, Joško Katelan

Lektor: Ivo Herenčić Fotografije: Foto Parteli, Boris Pejović, Stevan Kordić

Dizajn&priprema: Radionica LCG Tisak: Grafo-Bale – Podgorica Naklada: 800 primjeraka Cijena: 1,00 euro

Nakon višemjesečnog rada usvojen nacrt novog Ustava Crne Gore

Između epskog guslanja i europskih zvjezdica

Odredbe koje reguliraju manjinska pitanja našle su se u sjenci "identitetskih" problema pravoslavne većine u Crnoj Gori. Usprkos obećanjima da će Ustav eksplicitno propisivati i pravo manjinama da imaju autentične predstavnike u parlamentu, to se opet nije dogodilo

Nakon višemjesečnog natezanja i rada u Ustavnom odboru i pododborima te nekoliko dana iscrpljujuće rasprave u parlamentu tijekom koje su mahom ponovljeni već poznati argumenti, poslanici u Skupštini Crne Gore usvojili su početkom travnja nacrt novog crnogorskog Ustava i stavili ga na tridesetodnevnu javnu raspravu.

Dani koji teku, dakle, jedina su prilika najširoj javnosti najmlađe države na svijetu da o izgledu njezinoga ključnog pravnog akta iskaže svoja viđenja i sugestije jer je dosadašnje pisanje novog Ustava bilo čista partitokratska rabota. Umne glave iz svih crnogorskih parlamentarnih stranaka tako su nakon višemjesečnog teškog rada „složile“ nacrt Ustava koji, ne uključujući preambulu i prelazne i završne odredbe, sadrži 146 članova koji su, navodno, usuglašeni

85–90 %. To znači da u nacrtu Ustava pored rješenja koje je potvrdila parlamentarna DPS-SDP većina, ima i petnaestak alternativa koje predlaže gotovo isključivo opozicija.

Usprkos zaklinjanjima svih naših političara da će novi najviši pravni akt Crne Gore biti moderan tekst primjeren najboljoj međunarodnoj praksi i europskim standardima, utisak nakon „prvog čitanja“ nacrtu Ustava je da on balansira između epškog guslanja o crnogorskoj svijetloj prošlosti, koja se eto mora vidjeti i kroz novi Ustav, te stremljenja ka dostizanju rješenja karakterističnih za modernu građansku državu koja se pretendira uskoro naći pod plavim stijegom s europskim zvjezdica-ma.

Teško je drugačije tumačiti tekst preambule koji u prvom stavu spominje da se Ustav donosi na osnovi

„istorijskog prava crnogorskog naroda i prava ostalih autohtonih naroda i građana na slobodnu državu Crnu Goru“, što preferiraju DPS i SDP i alternativa Srpske liste da se u tom kontekstu pored crnogorskog spominje i srpski narod, odnosno Bošnjačke stranke koja traži da se pored ova dva navedu i svi drugi autohtoni narodi Crne Gore. U kontekstu priče o građanskoj državi i europskoj praksi koja ne poznaje zatvaranje u nacionalne torove, tu kao najpoštenija i najprimjerenija izgleda alternativa koju predlaže SNP, a koja glasi „na osnovu istorijskog prava građana Crne Gore na sopstvenu državu“. Crnogorski vladajući, ali i najveći dio opozicijskih političara deklarativno je za građanski koncept države imajući valjda u vidu i činjenicu da po osnovi rezultata posljednjeg popisa stanovništva u Crnoj Gori nitko nije

Političari se teško odriču monopola: Sa rasprave u crnogorskom parlamentu

većinski narod s udjelom većim od 50 %. Uostalom, današnju Crnu Goru na referendumu 21. svibnja prošle godine nisu stvarali samo Crnogorci već i pripadnici svih drugih naroda koji u njoj žive, pa je stoga nepošteno da se u preambuli Ustava jedne građanske države naglašava „isto-rijsko pravo“ na nju eksplicitno crnogorskog naroda.

No, na tom pitanju se i otvara ključna dilema – hoće li političari koji pripadaju suverenističkom bloku odoljeti potrebi da, nošeni nacionalnim romantizmom koji, izgleda, kod njih vrlo teško splašnjava, iako je sve riješeno još 21. svibnja 2006., pisanje Ustava iskoriste za konačno „utvrđivanje pazara“, odnosno „definisanje ključnih identitetskih pitanja Crne Gore i crnogorskog naroda“, kako je to nazvao visoki dužnosnik DPS-a **Dragan Kujović**, poruču-

jući da neće pristati ni na šta što bi „ugrozilo naš identitet“.

Pitanje identiteta jednog naroda kompleksna je stvar koja se ne može niti smije rješavati njegovim propisivanjem kroz Ustav nečega što je, makar na riječima, građanska država. Identitet naroda izgrađuje se na sasvim drugim stvarima - autohtonoj kulturi, povijesti, baštini, tradiciji i sličnom pa je krajnje neprimjereno da se najvišim pravnim aktom jedne države propisuje i od nekoga službeno potvrđuje bilo čiji narodni identitet - to je etnografsko, a nikako ne pravno pitanje.

Može i engleski jezik...

Crnogorskom društvu generalno treba pomirenje koje teško da mogu donijeti uporna nastojanja pojedinaca iz DPS-a i SDP-a da kroz tekst

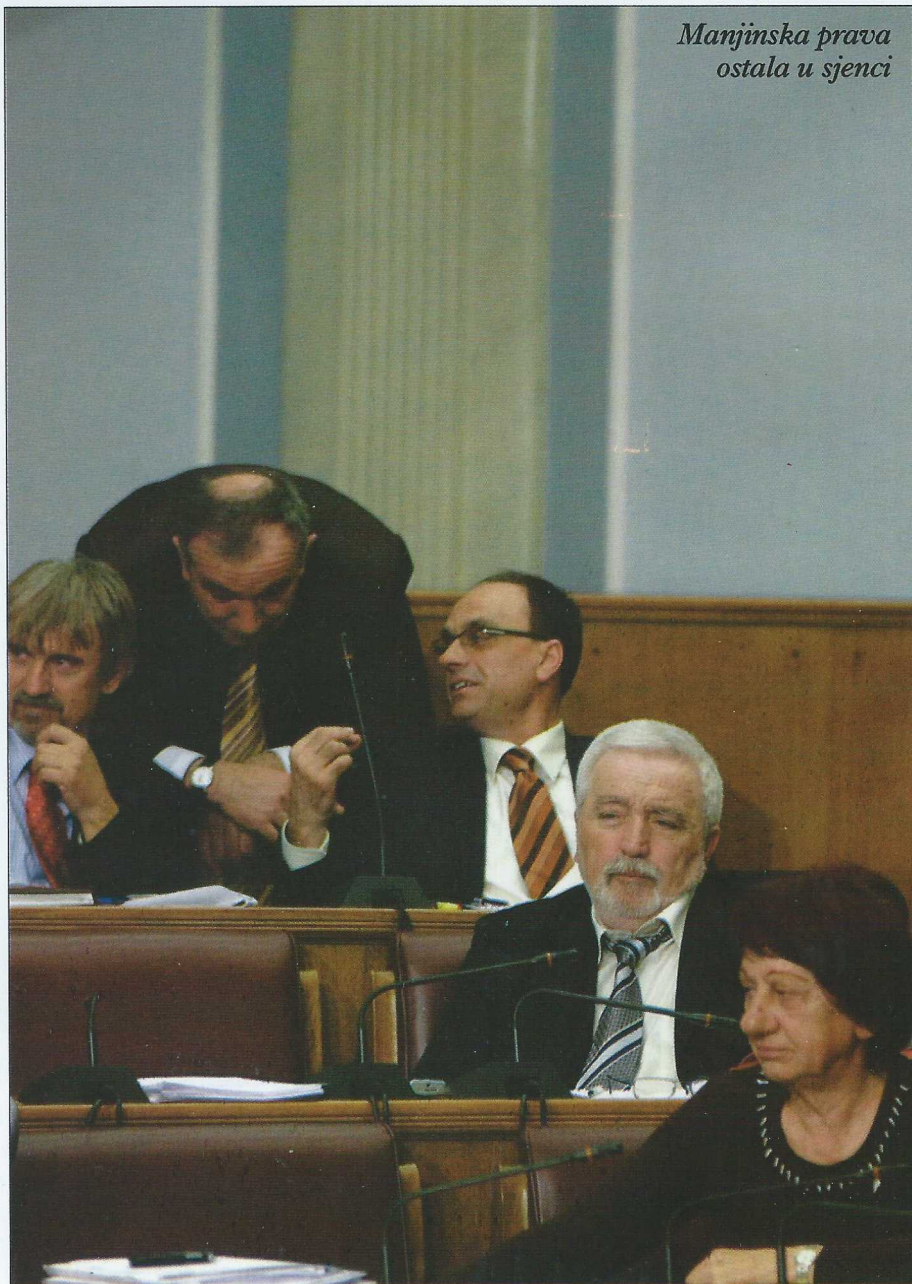
novog Ustava svima ostalima, a pogotovo još vrlo osjetljivoj i na referendumu „poraženoj“ strani, nametnu samo i isključivo rješenja koja afirmiraju njihov pogled na prošlost, kulturu i identitet prostora i naroda koji danas tvore državu Crnu Goru. Isto tako opasno je „ukopavanje“ Srpske liste, Narodne i Demokratske srpske stranke oko njihovih tvrdih stavova pod plaštom priče da oni brane neku „tradicionalnu Crnu Goru“ – ipak je ovo 21. stoljeće, a Crna Gora danas nije samo četiri nahije oko Cetinja i popovi, odnosno vladike kao vrhovna crkvena i državna vlast. Nitko danas u Crnoj Gori ne osporava rezultat prošlogodišnjeg referenduma tako da nema potrebe da šef kluba poslanika DPS-a **Miodrag Vuković** upozorava da se mora „ustavno oblikovati referendumska volja građana“, ali vlast bi trebala sh-

vatiti da bi u tome morala naći mjeru kako bi se ubuduće izbjegli komentari tipa poslanika SNS-a **Novaka Radulovića**, koji ovaj tekst nacrtu Ustava naziva "žalosnim, nacionalističkim i rasističkim štivom, koje projektuje asimilaciju i protjerivanje Srba". Potreba za kompromisom evidentno je imperativ pri čemu su do sada samo Pokret za promjene i koliko-toliko SNP pokazali volju i inicijativu da pokušaju pomiriti nazi-gled nespojivo. Tako je PzP predložio formulu za imenovanje službenog jezika "srpski, crnogorski", na što je gotovo odmah pristao i predsjednik **Filip Vujanović**. Zanimljivo bi bilo vidjeti kako bi političari reagirali da netko tijekom predstojeće javne rasprave formalizira i davni prijedlog crnogorskog ekonomskog gurua, prof.dr. **Veselina Vukotića** da službeni jezik u našoj zemlji pored ovog "domaćeg", kako god se on zvao, bude i engleski.....

Manjine "kratkih rukava"

U sjenci "identitetskih" problema pravoslavne većine u Crnoj Gori, prilikom pisanja Ustava našle su se odredbe koje reguliraju manjinska pitanja. Usprkos obećanjima vlasti, ali i pojedinih partija manjinskih naroda koje daju potporu vlastima, da će novi Ustav eksplicitno propisivati i pravo manjinama da imaju autentične predstavnike u parlamentu, to se opet nije dogodilo.

"U nacrtu Ustava toga nema i on je gori nego ekspertska verzija koja je dozvoljavala široko tumačenje i davala neki pravni osnov za to, kao i od 5-6 verzija ustavnog pododбора. Sve je to izbačeno i imamo paradoks da je cijelo poglavlje o ljudskim i manjinskim pravima nestalo. Ostao je samo član sedam koji govori da se manjinska prava štite u skladu sa međunarodnim pravom"- kaže poslanik Bošnjačke stranke **Kemal Purišić**. On napominje da jedna od alternativa na osnovna rješenja predviđa garantirane mandate i da je predložila Albanska alternativa."Ja ne prepoznajem političku volju DPS-a i SDP-a da pristanu na zagarantovane man-

*Manjinska prava
ostala u sjenci*

date manjinama. Oni su se tome, zajedno sa Narodnom strankom, izričito protivili, dok PzP tu malo kalkuliše. Mi imamo sa DPS-om sporazum da će oni to ispuniti i očekujemo da tako i urade jer se u suprotnom krši jedan od principa Savjeta Evrope koji su upravo oni u pismu SE prihvatili"- ističe Purišić.

Slično razmišljaju i njegove kolege iz albanskih partija. **Mehmet Bar-dhi** (DSCG) kazao je da je za tu stranku tekst neprihvatljiv te da će kroz javnu raspravu podnijeti amandmane, a **Ferhat Dinoša** (DUA) da neće glasati za nacrt ukoliko on ne osigura princip afirmativne akcije

koji garantira sigurne mandate za predstavnike manjina.

Jedan od onih koji su se po pitanjima manjinskih prava vrlo malo čuli tijekom plenarne rasprave o nacrtu Ustava u Skupštini bio je jedini hrvatski zastupnik, poslanik HGI-a **Božo Nikolić**. Mediji nisu zabilježili da je Nikolić protestirao što su manjine i ovoga puta, barem u nacrtu, ostale kratkih rukava što se tiče prava na autentične parlamentarne zastupnike, ali se zato veoma istaknuo u rješavanju religioznih problema. HGI je, naime, jedina stranka u parlamentu koja je, prije svih ostalih "procrnogorskih" poput LP-a, SDP-

a i DPS-a, eksplicitno zatražila da se u članu 13, koji govori o odnosu države i crkava, kao prva na spisku istakne Crnogorska pravoslavna crkva. Ne sporeći nikome pravo da bilo što predlaže, ostaje ipak čuđenje zašto baš HGI "gura" CPC u novi Ustav i zašto se zastupnik jedine hrvatske stranke u Crnoj Gori na taj način umiješao u nešto što je problem isključivo pravoslavne većine u Crnoj Gori, i to onih koji se osjećaju Crnogorcima, odnosno Srbima. Čelnici HGI-a do sada javnosti, a prvenstveno svojim biračima, nisu dali suvislo obrazloženje ovakvog svog poteza koji je, sasvim razumljivo, u dijelu "prosrpskih" stranaka dočekan na nož. Imajući u vidu s kime Hrvati kao susjedi stoljećima žive u Boki i kakve to posljedice može imati na odnose s dijelom pravoslavnih sugrađana s kojima se ponovno nakon teškog iskustva devedesetih pokušavaju obnoviti pokidani mostovi, ovakav potez HGI-a ne djeluje nimalo pametno. Stoga i politički analitičari teško mogu odrediti pravi motiv eksplicitnog i unikatnog zalaganja HGI-a za unošenje CPC-a u novi Ustav Crne Gore, osim što pretpostavljaju da je HGI-ju to dodijeljeno kao zadatak od strane većih koalicijskih partnera na čijoj su listi i ušli u Skupštinu, jer DPS i SDP procjenjuju da još nije sazrelo vrijeme da oni sami to predlože.

Monopol na balkanski način

Ipak, nakon svega, valja se nadati da će javnost Crne Gore imati osjećaja da se umjesto "suhim" političkim pitanjima tijekom javne rasprave više pozabavi suštinskim i životnim pitanjima koja tretira novi Ustav, poput prava na abortus, sistema izbora sudaca, lokalne samouprave, prostora za regionalizaciju po ekonomskim interesima i sličnoga. Političari se, dokazano, jedino pod izuzetno jakim pritiskom javnosti odriču monopola koji su sebi već lijepo predvidjeli i u nacrtu Ustava, poput zadržavanja odredbe da Skupština Crne Gore, a ne Sudski savjet, bira suce. Savjet je Europe pored ostaloga od crnogorskih političara tražio da se odreknu ključnog utjecaja na izbor sudske vlasti, ali oni su se ipak opredijelili da radije zadrže "guslanje" u parlamentu o toj temi, a pobrinuli su se i da nitko bez njihova pristanka ne može više Skupštini za raspravu kandidirati bilo koji dokument. Naime, to je do sada moglo uraditi šest tisuća birača, ali sada može samo 6001, a taj posljednji je ključni – mora biti poslanik koji će "narodnu inicijativu" formalno predložiti Skupštini.

Iako već odavno "izgaraju" od trčanja ka "europskim zvjezdicama", naši političari i na ovom pitanju pokazuju da je ovo ipak od europskih shvaćanja i pravila daleki Balkan....

Siniša Luković

VIJESTI IZ VELEPOSLANSTVA

Veleposlanik Republike Hrvatske u Crnoj Gori dr. **Petar Turčinović** u ožujku je imao odvojene susrete sa delegacijama Hrvatskog građanskog društva Crne Gore i Hrvatske građanske inicijative.

Delegacija Hrvatskog građanskog društva Crne Gore, predsjednik dr. **Ivan Ilić**, dopredsjednik **Tripo Schubert**, predsjednica podružnice Podgorica dr. **Svjetlana Zeković**, potpredsjednik podružnice dr. **Mihailo Kuliš**, upoznali su veleposlanika sa aktuelnim događanjima i projektima društva. Veleposlanik je obavijestio delegaciju HGDCG da je u toku formiranje povjerenstva za raspodjelu sredstava za projekte nevladinih udruga.

- Povjerenstvo će dati okvir, specifikaciju, kriterije za raspodjelu sredstava iz fonda pri Konzulatu i Veleposlanstvu, kazao je Turčinović i dodao da će kriteriji za bodovanje projekata ličiti na kriterije Europske unije, između ostalog bit će važan broj ljudi koji je uključen, važnost projekta, financijska specifikacija, suradnja, legitimiranje udruge... Projekte će odobravati povjerenstvo, a novac će se uplaćivati na žiro račun, u ratama. Bit će, naravno, praćeno realiziranje projekata koji su odobreni.

- Proces će biti potpuno otvoren i javan, a čim budu precizirani kriteriji, bit će objavljeni u sredstvima

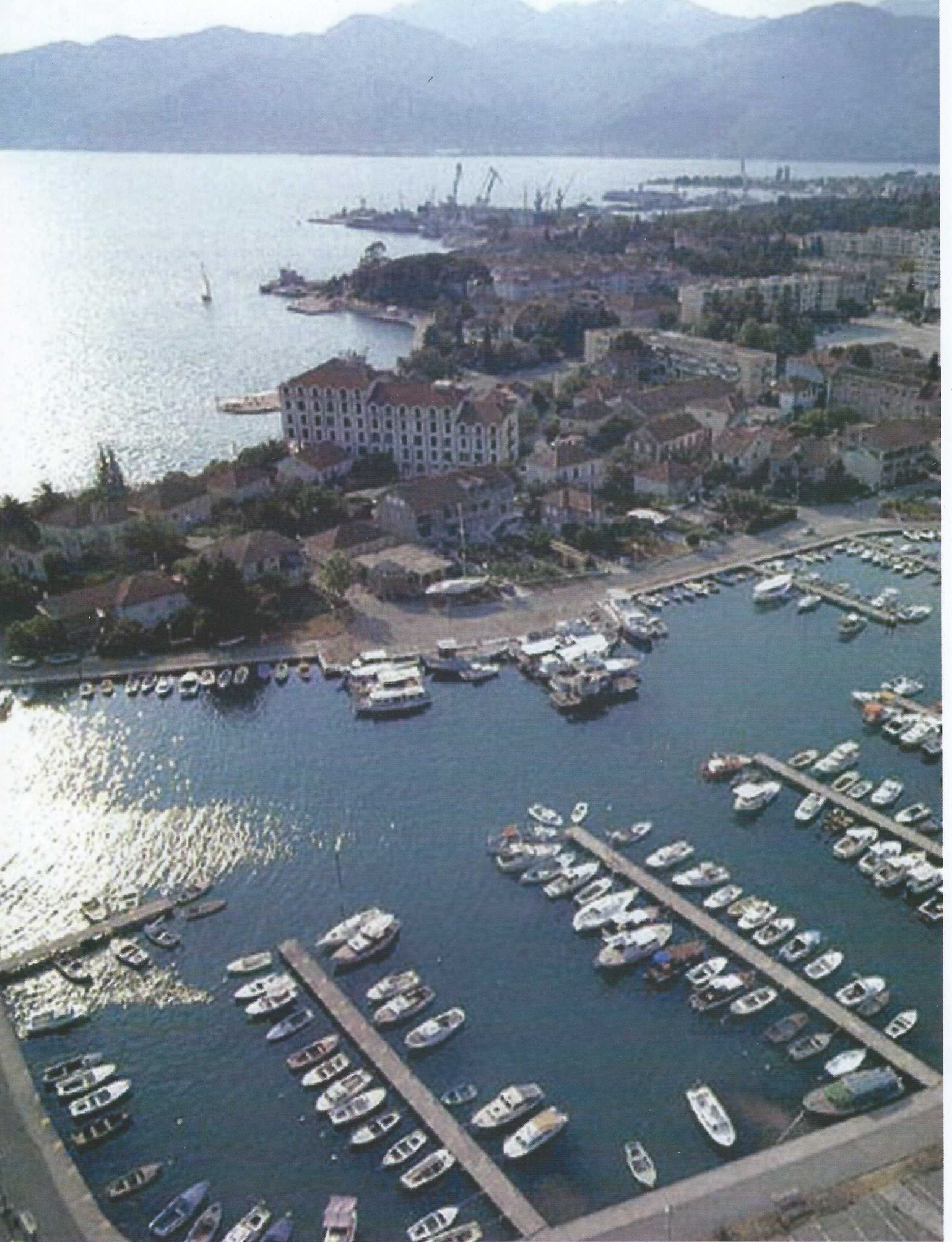

informiranja, istaknuo je veleposlanik, koji je dao savjet svim udrugama da se udružuju i surađuju.

- Bilo bi dobro da se najjače udruge i najutjecajniji činioci u hrvatskoj zajednici udruže, da im barem jedan projekt bude zajednički, rekao je Turčinović.

Kriteriji i poziv za kandidiranje projekata, koji će biti objavljeni u Hrvatskom glasniku, očekuju se krajem svibnja.

Generalni konzul Republike Hrvatske u Kotor stiže u svibnju. Do tada i u Veleposlanstvo u Podgorici stići svi konzularni i ostali službenici, koji će biti zaduženi za glavni grad i sjever Crne Gore, dok će sve aktivnosti vezane za Boku, kao i do sada, obavljati Konzulat u Kotoru.

Vijesti iz Hrvatske građanske inicijative

Imovina mora biti vraćena

Hrvatska građanska inicijativa neće dati podršku na izmjenama Zakona o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju, usvojenog u ožujku 2004. godine. Smatramo da se novim prijedlozima dodatno ugrožava osnovno ljudsko pravo - pravo na imovinu, a time čini dodatna nepravda.

Naime, u svijetlu demokratskih, civilizacijskih tekovina na prostoru republike Crne Gore, sazrela je svijest i tzv. revolucionarni zakoni nakon 1945 g. su stavljeni van snage, te je imovina Zakonom o pravednoj restituciji 2002. godine trebala biti vraćena stvarnim vlasnicima.

U vezi navedenog Zakona imamo i jedan kuriozitet: Zakon je na demokratski način usvojen ali ni «jedan dan nije primjenjivan» u praksi skoro dvije godine.

Svakako pod pritiskom javnog mnijenja i evropskih institucija, demokratska svijest u Crnoj Gori je zahtijevala konkretnu ispravku povijesnih nepravdi, te je pronađena varijanta i kroz usvojen nov Zakon o povraćaju oduzetih imovinskih prava i obeštećenju iz marta 2004.

godine pokušava se riješiti ovo bolno pitanje Vlasti u Crnoj Gori.

Hrvatska građanska inicijativa je zdušno stala na stranu stvaranja samostalne republike Crne Gore iz mnogo kulturoloških, običajnih, civilizacijskih i demokratskih razloga, ali će svakako razmisliti o sljedećim svojim koracima u smislu daljeg djelovanja. Nije dobro graditi Državu na nepoštovanju osnovnih ljudskih prava zagwarantiranih međunarodnim konvencijama koje prihvata čitav demokratski svijet.

Prema našim podacima, u Crnoj Gori je moguće odmah vratiti više od 50% imovine stvarnim vlasnicima, jer ista nije privedena namjeni, a da ne budemo maliciozni i kažemo da je i pritom devastirana. Vraćanje navedene imovine državu ne bi koštalo ništa.

Poznata nam je kombinatorika pojedinaca koji sebe smatraju iznad zakona i kupujući npr. «poznatu poljoprivrednu farmu Montepranzo iz Tivta, koja posjeduje više od milijun kvadrata zemljišta» pravi uspješan poslovni korak. Nismo protiv poslovnih koraka ali morate znati da to

zemljište ima svoje vlasnike kojima se iz «jasnih» razloga ne želi vratiti isto. Također, ukoliko bude potrebno prikazati spremni smo staviti na uvid slike te «poznate farme» kao prilog naprijed navedenog.

Ovo je jedan od skorašnjih postupaka koji komentiramo, a isti ne govori o pravednom, poštenom, zakonskom ili demokratskom postupku.

Očigledno da ima i drugačijeg tretmana zemljišta koje treba da se vrati svojim vlasnicima na sjeveru, centralnom ili južnom dijelu Crne Gore.

Nepravda se mora ispraviti prema svima jednako, a ne u zavisnosti prema moći pojedinaca u vlasti. Na osnovu podnesenih zahtijeva vlasnika, pojedini kompleksi zemljišta, a koje je koristilo isto poljoprivredno poduzeće u Grblju je vraćeno, dok u općini Tivat isto nije urađeno. Za nevraćeno zemljište u Tivtu nisu dobivene akcije poduzeća, a kako saznajemo isti kompleksi se prodaju usprkos zabilježbi restitucije u katastarskim knjigama.

Također imamo bezbroj primjera nefunkcioniranja katastra, premjera zemljišta, selektivne primjene zakonskih propisa, korištenje neznanja vlasnika pojedinih nekretnina ali pak njihovo odsustvo.

Hrvatska građanska inicijativa poziva sve političke stranke, nevladine organizacije, Helsinški komitet i građane na podršku i suradnju po ovom pitanju.

**Predsjednica HGI
Marija Vučinović**

Premijera filma "Libertas" u Tivtu

U organizaciji HGI i Centra za kulturu Tivat 26.03.2007. održala se premijera filma "Libertas". Pred prepunom salom doma «Gracija Petković» nakon prikazanog filma, predsjednica HGI Marija Vučinović predala je redatelju Veljku Bulajiću i producentima povelju za uspješnu realizaciju ovog filma. Premijeri je prisustvovao i dio glumačke ekipe i predstavnici hrvatske vlade, medija kao i predstavnici javnog života Tivta i Boke Kotorske.

Reagiranje na članak "Demokracija zatvorena za javnost"

Gospodine Iliću, reagirajući na Vaše priopćenje u gore naslovljenom članku u "Hrvatskom glasniku" od veljače 2007. god., nadali smo se da će Vaš sveukupni demokratski kapacitet biti bar toliki, da prihvati činjenicu, da komentirati nešto podrazumijeva bar elementarno poznavanje istog.

Vi ste na žalost imali prigodu da se upoznate i budete član jedine političke stranke Hrvata u Crnoj Gori, ali izabrali ste drugu stranu što je Vaše legitimno pravo.

Najmanje što se očekivalo od predsjednika HGD-a je da kritizira nedemokratskost Sabora naše političke stranke, imajući u vidu da je HGD ne tako davno organizirao jednu skandaloznu Skupštinu koja je u konačnici bila prekinuta, ostavljajući veliku dozu gorčine kod svih prisutnih gostiju i članova društva. Ako se sjećate, jedan od visokih zvaničnika iz Republike Hrvatske poručio je tada da "svoj prljavi veš operete u svojoj kući, a ne da ga iznosite u javnost". Vodeći se tom mišlju odluka Središnjeg odbora HGI-a kao najvišeg organa stranke bila je da se napravi zatvoreni Sabor radnog karaktera, da se iznesu sve činjenice i istina ne pred gostima, već pred članovima HGI-a koji su ujedno i naši glasači jer smo mi pred njima odgovorni za sprovođen-

je politike naše stranke.

Gospodine Iliću, toliko ste srdžbe izrekli prema HGI-u u jednom malom članku da to najviše govori o Vama, počev od lokalnih izbora u Kotoru kada je HGD otvoreno lobirao protiv HGI-a, naravno u korist nekih političkih stranaka u Crnoj Gori koje su bliže vama, pa do neistina koje iznosite na samom početku članka kada konstatirate citiramo "Na sljedećim lokalnim izborima u Tivtu uspjeh mjeren brojem osvojenih mandata manji je za "samo" pet mjesta". Naravno istina je sasvim drugačija jer HGI u tivatskom lokalnom parlamentu participira sa šest odborničkih mandata ili mjesta.

Ako mislite da je Vaše pisanje iskreno ponukano demokratskim kapacitetom koji Vas krasi onda ste prije ovog reagiranje trebali kao predsjednik HGD-a objasniti Vašim članovima u jedinom "Hrvatskom glasniku" kako ste u dopisu od 15.11.2006.god. donijeli odluku upravnog odbora da zbog nerada promijenite povjerenike HGD-a u Tivtu, Kotoru, Podgorici i Budvi, te iz društva izbacite sve članove koji Vas nisu slijepo slušali. Hrvatski glasnik nije objavio pismo jednog od osnivača glasila **Luke Cika** iako je to bila obaveza pozivajući se na Zakon o medijima.

Nadamo se da će većina čitatelja "Hrvatskog glasnika" shvatiti potpuno ispravnu "objektivnu" informaciju a tiče se HGI-a. Naročito tu treba istaći zalaganje da čitatelji steknu pravilan dojam gledajući objavljene fotografije npr. o polaganju vijenaca palim braniteljima Dubrovnika na Boninovu i Srđu, kao i susret s premijerom vlade R.Hrvatske gosp. **Ivom Sanaderom** od 06.12.2006. god. Tog dana nakon polaganja vijenaca premijer Sanader je održao govoru kom je istakao "povijesni dan jer su prvi put Hrvati iz Boke položili vijence na grobove branitelja Dubrovnika".

"Hrvatski glasnik u siječanjskom izdanju nije o tome dao nikakvu vijest. Nakon intervencije HGI-a, koja je kupila vijence i uputila svoju delegaciju kojoj ste se Vi pridružili naknadno ste objavili vijest sa iskrivljenim tekstom, a fotografije gdje se vidite samo Vi najbolje govore o vašem "objektivnom" informiranju.

Na kraju želimo istaći da je HGI podržavala HGD u svim programskim akcijama, a da smo izbjegavali javno kritizirati vaše uplitanje u politiku HGI-a i vaše otvoreno istupanje protiv HGI-a vjerujući da su to samo slabosti pojedinaca u HGD-u odnosno da HGD i "Hrvatski glasnik" postanu institucija za borbu protiv HGI-a.

I pored svega pozivamo HGD kao i sve Hrvatske NVO na dijalog i suradnju u interesu svih Hrvata u Crnoj Gori.

Predsjedništvo HGI-a
Predsjednica
Marija Vučinović

DOPIS HGI upućen HGDCG

Predsjednik HGD Kotor
Gosp. Ivan Ilić

Poštovani,

Hrvatska građanska inicijativa ima potrebu da obavještava javnost o svom radu i aktualnim događajima. Kako već postoji Hrvatski glasnik, mišljenja smo da u dogovoru s HGD-om možemo koristiti Hrvatski glasnik za te potrebe.

Predlažemo Vam da se HGI- u ustupi pola ili odgovarajući dio Hrvatskog glasnika uz dogovoreno sufinanciranje i naše uređivanje tog dijela lista.

Predsjednica HGI
Marija Vučinović

ODGOVOR HGDCG

HGI Hrvatska Građanska Inicijativa
Gospođa Marija Vučinović, predsjednica

Poštovani,

Upravni odbor našeg društva i redakcija Hrvatskoga glasnika su sa pažnjom razmotrili vaše pismo. U potpunosti podržavamo vašu želju da javnost obavještavate o svome radu i aktualnostima. Također vas podržavamo u namjeri da u tome cilju koristite Hrvatski glasnik. I ranije smo vam se obraćali sa jednakim prijedlogom i drago nam je da je spremnost za suradnju obostrana. Spremní smo objavljivati vijesti o radu svih hrvatskih udruženja, a HGI kao jedina politička stranka u tome ima posebno mjesto. Međutim, Hrvatski glasnik je novina koja ima urednika i redakciju, uređivačku politiku. Njegova sve veća čitanost nam govori da je ova novina dostigla jedan kvalitet koji se cijeni. Ne vjerujemo da bi dijeljenje istoga časopisa na dva uredništva moglo biti ni logično ni dobro ni za koga u tom slučaju. Također, obzirom da djelujemo u interesu istoga nacionalnog korpusa u Crnoj Gori, mislimo da nam se rad pa samim tim i izvještavanje o njemu ne može bitno razlikovati da bi zahtijevalo striktnu podjelu glasila i drugo uredništvo. Stoga, kao i do sada stojimo otvoreni za suradnju, sa zadovoljstvom ćemo objavljivati vijesti o vašem radu ali u okviru uređivačke politike Hrvatskog glasnika koju vodi njegovo uredništvo i dakako, besplatno.

Obzirom da se za svaki broj Glasnika financijska konstrukcija posebno ostvaruje traženjem donacija, ukoliko ste eventualno u mogućnosti dati financijsku pomoći izlaženju pojedinog broja, rado ćemo je prihvatiti ali to nećemo smatrati kao plaćanje za izvještavanje o vašem radu nego kao pomoć koja proizlazi iz vaše ocjene njegovoga kvaliteta i načina izvještavanja.

S poštovanjem,

Predsjednik HGDCG
dr. Ivan Ilić

Pet godina nakon propasti „Jugooceanije“, svjetskim morima još plovi deset njenih nekadašnjih brodova

Kotorski brodovi u flotama Grka, Kineza, Arapa

O balska straža Indije spasila je 25 članova posade panamskog teretnog broda „Chrestena II“ koji se zbog jakog nevremena nasukao na obalu blizu luke Porbandar u zapadnoj indijskoj državi Guajart. Pokušaji odsukivanja broda remorkerima koji su za tu prigodu stigli iz Mumbaija nisu uspjeli. Ova štura vijest emitirana je 28. srpnja prošle godine i na prvi pogled teško da ima ikakve veze sa nekadašnjim ponosom bokeljskog pomorstva, kompanijom „Jugooceanija“ iz Kotora koja je prije pet godina zbog ogromnih dugova prodala svoj posljednji brod. Ipak, glavni akter vijesti o pomorskoj nesreći u Indiji, zlosrećni teretnjak „Chrestena II“, itekako ima veze sa Kotorom, Bokom i „Jugooceanijom“ jer je taj brod od 1989. do 1999. plovio u njenoj floti pod imenom „Zeta“. Nasukanjem „Chrestene II“ u Indiji, sa životne pozornice nestao je još jedan brod nekadašnje ugledne kotorske pomorske kompanije, ali usprkos tome i činjenici da je već pet godina proteklo od momenta kada se kompanijska zastava „Jugooceanije“ tužno spustila sa jarbola posljednjeg kotorskog prekoceanskog broda, svjetskim

Kompanija koja je na početku 90-tih godina bila druga po bruto-tonaži u bivšoj SFRJ, danas postoji još samo na papiru, a njenu flotu koju je u momentu uvođenja sankcija UN prema tadašnjoj SRJ činila 22 broda, uništile su promašene političke odluke

morima i dalje plovi još deset brodova iz njene nekada moćne flote.

Kompanija koja je na početku 90-tih godina bila druga po bruto-tonaži u bivšoj SFRJ, danas postoji još samo na papiru, a njenu flotu koju je u momentu uvođenja sankcija UN prema tadašnjoj SRJ činila 22 broda, uništile su promašene političke odluke tadašnjeg crnogorskog državnog vrha i DPS političara koji su se u posljednjih 15 godina smjenjivali na mjestu predsjednika Upravnog odbora „Jugooceanije“. Ono što je ostalo nakon ukidanja sankcija 1995. godine nije bilo malo – flotu je tada sačinjavalo 15 brodova sa skoro 412 hiljada tona ukupne nosivosti, ali su onda uzeti zelenaški krediti za obnovu brodova koji su rezultirali činjenicom da je u narednih sedam godina

flota potpuno propala jer su „Jugooceanijine“ brodove u raznim lukama svijeta zaustavljali i većinom sudski prodavali neizmireni povjerioci, ponekad i same posade koje nisu dobijale plate. **Konačni kraj je došao 2002. kada je u Bijeloj prodat posljednji „Jugooceanijin“ brod – „Novi“. Igrom sudbine, to se dogodilo tačno 100 godina od potonuća posljednjeg bokeljskog jedrenjaka, barka „Nemirna“ 1902. u vodama Biskajskog zaliva, pa je Boka Kotorska tako nakon punog stoljeća opet ostala bez brodova.**

Posljednji bokeljski brod, međutim, postao je zametkom jedne nove kompanije pa je „Novi“ tako pod imenom „Argola“, bio prvo plovilo tek osnovane hrvatske

Chios Sailor bivši Grant carrier

kompanije „Sartia nautica“ iz Šibenika kojoj je u naredne tri godine zaradio dovoljno novaca za kupovinu još tri polovna broda.

Šibenčani su u međuvremenu

prodali „Argolu“, pa se vremešni „Novi“, bulk carrier nosivosti 28.972 tone izgrađen 1978. godine u Velikoj Britaniji, sada nalazi u floti kompanije „Al Fahel Shipping“ registrirane

na Cipru. Pod novim imenom „Ocean Beauty“ i zastavom Gruzije na jarbolu, „Novi“ još pouzdano „tuče more“ kao najveći među desetak brodova u floti „Al Fahela“.

Medju tri broda male sirijske broderske kompanije „Mamari Shipping“, najveći je takodje jedan bivši „Jugooceanijin“ brod – nekadašnji teretnjak „Risan“ od 14.719 tona, izgrađen 1981 u Rostocku u tadašnjoj Istočnoj Njemačkoj, danas plovi pod imenom „Lady Flora“ i panamskom zastavom. Njegov blizanac, bivši „Tivat“ na krmi vije zastavu Svetog Vincenta i Grenadina, a nosi i novo ime „Taurus“. Zanimljivo je da ga aktuelni vlasnik, kompanija „Rag maritime“ iz Grčke, nudi na prodaju po cijeni od milion dolara što je vrlo dobro za brod star čak 25 godina.

Druga dva nekadašnja „Jugooceanijina“ blizanca „Lovćen“ i „Durmitor“, polukontejnerski brodovi od po 17.250 tona izgrađeni 1982 godine u istom istočno-njemačkom škveru,

Chrestena II

danas pripadaju Kinezima i Grcima - prvi pod imenom „Ever Power“ na krmi vije zastavu Kine i plovi u floti kompanije „Ever Safety International“ iz Hong Konga, dok je „Durmitor“ postao „Anais“ i registriran je na Kipru u floti kompanije „Rolisa Shipping“.

Nekadašnja „Moslavina“, takodje polukontejnerski brod od 15.926 tona izgrađen 1978 godine u Španiji, sada nosi ime „Khaleda“, zastavu Malte i pripada kompaniji „Alunited Maritime PTE“ iz Singapura.

Na početku teksta doznali smo kako je tužno završio život još jednog bivšeg kotorskog pomorskog veterana, polukontejnerskog brod „Zeta“ od 15.767 tona izgrađen 1978 go-

dine u Zapadnoj Njemačkoj. Ipak, zanimljivo je reći da je nakon što ga je „Jugooceanija“ 1999. prodala kako je tada zvanično rečeno, u staro željezo, umjesto da završi u visokoj peći neke čeličane, „Zeta“ pod novim imenom „Fratzis“ nastavila da plovi u floti malteške kompanije „Menton Maritime Ltd“, da bi ga nakon tri godine preuzeo novi vlasni, grčka kompanija „Athinais Shipping“, proimijenila mu ime u „Cirus“ i registrirala ga u Panami. Pod tim imenom „Zeta“ je plovila do prošle godine kada je prodana kompaniji „United Iraqui General trading“ registriranoj u Dubaiju. Novo ime „Chrestena II“ i tamno-zelena boja trupa koja je zamijenila dotadašnju crnu, staroj ktor-

skoj dami međutim, nisu donijeli sreću jer je nedugo potom završila kao plijen oštih grebena zapadne obale Indije, odnosno tamošnjih rezača koji su nekadašnju „Zetu“ vrlo brzo, onako na plaži, isjekli u staro željezo.

Dva nekadašnja najnovija „Jugooceanijina“ broda – polukontejneri „Boka“ i „Kupres“ od po 18.050 tona izgrađeni 1987. godine u istočno-njemačkom Rostocku, a koje je kotorska kompanija prodala još početkom devedesetih, danas su registrirani na Kipru, odnosno Tajlandu.

„Kupres“ je sada ciparski „Aeolian Sun“ i pripada grčkoj kompaniji „Swiss Marine“ iz Pireja, dok je

Aeolian sun 12

„Boka“ u floti poznate tajlandske kompanije sa norveškim kapitalom „Thorensen & Co“ postala tajlandski „Thor Navigator“. Pored ovog, „Thorensen“ je kupio još jedan bivši „Jugooceanijin“ brod, bulk carrier „Grant Mariner“ od 34.800 tona izgradjen 1985 u Velikoj Britaniji, a koji sada nosi ime „Thor Orchid“ i zastavu Tajlanda.

Nekadašnji „Grant Carrier“, bulk carrier od 30.960 tona izgradjen 1984. takodjer u britanskom Sunderlandu, sada je vlasništvo grčke kompanije „Harbor Shipping and Trading“ koja mu je dala novo ime „Chios Sailor“, a na krmi vije zastavu Paname.

Pet velikih „Jugooceanijinih“ pan-

amax-bulk carriera koji su bili najveći brodovi crnogorske trgovačke flote, a koji su takodje minulih godina prodati pod teretom sankcija i dugova, danas više ne postoje. Blizanci „Sutjeska“, „Orjen“, „Kosmaj“ i „Kordun“ od po 72.050 tona izgradjeni od 1976. do 1978. u Engleskoj, u periodu od 2001. do 2003. završili su svoje živote u rezalištima na Dalekom Istoku, ali pod novim identitetom - „Sutjeska“ kao malteški brod „Sarah“, „Kosmaj“ kao „Velo“, a „Orjen“ kao „Orion“ i „Kordun“ kao „Ordu“ pod zastavom Komorskih ostrva.

Sličnu je sudbinu doživio i jedan od nekada najboljih „Jugooceanijinih“ brodova, panamax „Crna Go-

ra“ od 64.730 tona izgradjen 1978 godine u Japanu koji je 2004-te izrezan u staro željezo kao kiparski teretni brod „Euromerchant“.

Ipak, jedno plovilo kotorskog brodarka je ostalo u polu-domaćim rukama: bulk carrier „Pelino“ od 30.650 tona izgradjen 1984. u Britaniji, danas je u sastavu flote ugledne kompanije „Dabinović“ iz Monaka, koju je osnovao poznati bokeljski brodovlasnik, pokojni Božo Dabinović. Iako na krmi vije stranu zastavu male državnice Svetog Vincenta i Grenadina, ovaj brod i danas nosi jedno sasvim domaće, bokeško ime - „Perast“.

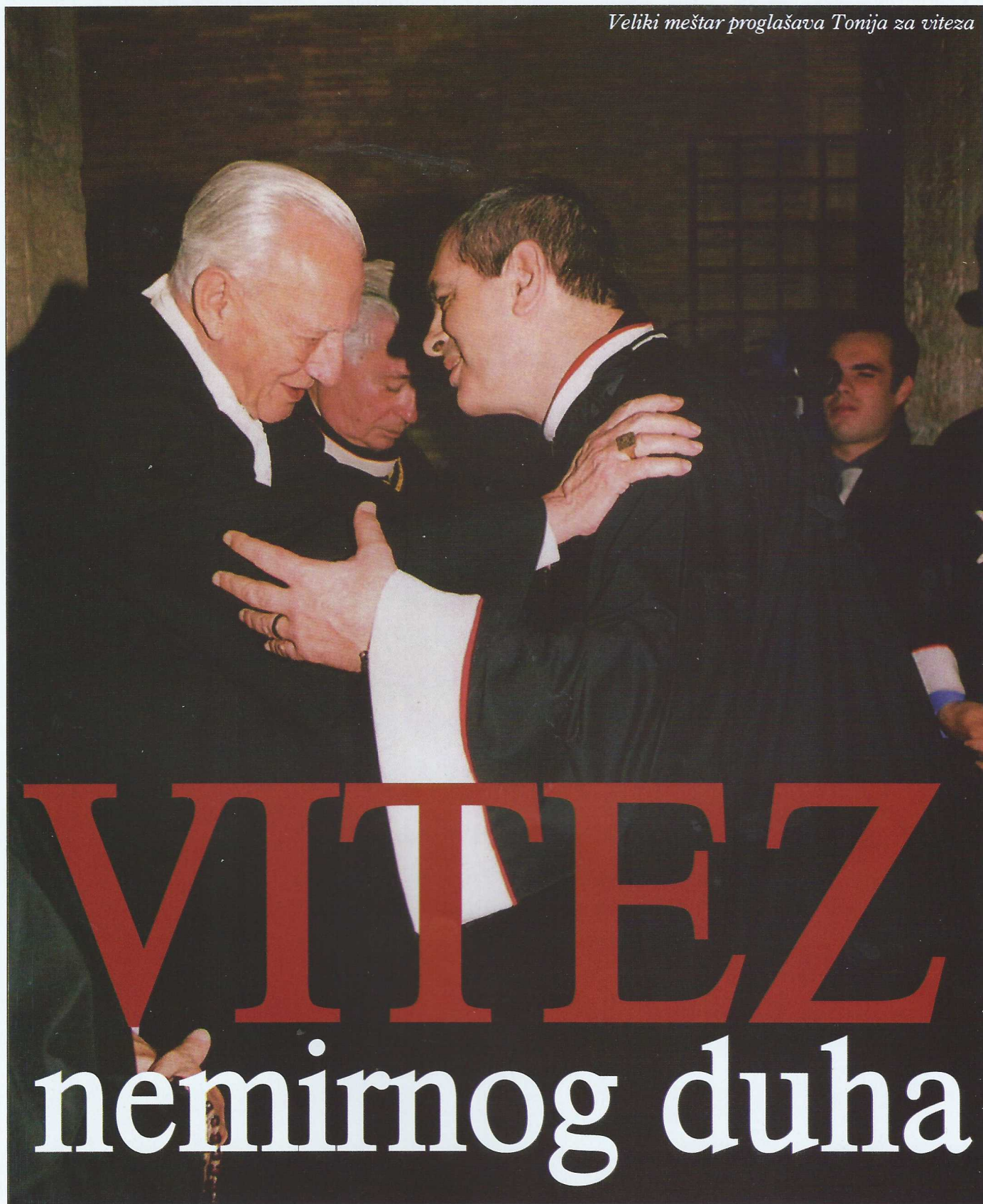
Siniša Luković

**INTERVJU
DRUGI DIO**

*Antun-Toni Sbutega, veleposlanik
Crne Gore pri Svetoj stolici i Malteškom redu*

Veliki meštar proglašava Tonija za viteza

Budućnost je inkognitum po definiciji, a jedini kredit koji možemo imati jest nada. Uporište nadi je san, hrana memorija“.

U prošlom broju Hrvatskog glasnika veleposlanik Crne Gore pri Svetoj stolici i Malteškom redu **Antun-Toni Sbutega** govorio je o svom životnom putu, od Prčanja do Vatikana: odrastanju, obitelji, sazrijevanju, besanoj noći uoči odlaska iz Crne Gore drugog oktobra 1991...

- Nakon dolaska u Rim, moja supruga Nada i ja radili smo razne poslove da bismo preživjeli. Imali smo pravo na život u Italiji, ali ne i na rad, tako nije bilo lako. Ali uspjeli smo, djeca su se adaptirala, brzo naučila jezik... Sasvim slučajno sam uradio jedan projekt za Vatikan. Kažem slučajno jer sam inače alergičan na birokraciju, administraciju, centre moći, velike sisteme. Nakon toga sam dobio ponudu da stalno tu radim, što sam prihvatio da bih riješio egzistencijalno pitanje svoje obitelji, prisjeća se Toni.

Njegov brat Branko je u međuvremenu živio u Padovi, uz stalne zdravstvene i ekonomske probleme. 1996. vraća se u Boku, uvijek jako vezan za obitelj: roditelje, braću, snahe, nećake i rodake. Toni još nije želio da se vrati.

Katolička crkva, njeni vjernici te nacionalne manjine, uključujući Hrvate i dalje su bili izloženi stalnom pritisku. Mnogi, osobito mladi su emigrirali.

Brankov povratak je od srpskih nacionalista i ekstremnih krugova Srpske pravoslavne crkve doživljavao kao opasnost; demoniziran je kao agent Vatikana i Zapada u svjetskoj zavjeri protiv Srba i pravoslavlja.

- Vatikan je misterija i u samom Rimu, a kamoli na ovim prostorima, objašnjava Toni Sbutega. Komunistička propaganda Vatikan je predstavljala kao opasnog i perfidnog neprijatelja. Poslije pada Berlinskog zida, Vatikan je nastavio da bude predstavljan kao centar svjetskih zavjera protiv srpstva, pravoslavlja.

Religija je po definiciji misterija. Politika uvijek pokušava da instrumentalizira religiju. A kad

religiozni sistemi pokušaju da uđu u savezništvo sa politikom misleći da će je instrumentalizirati, uvijek se desi da politika instrumentalizira religiju. A to ima loše, da ne kažem katastrofalne posljedice.

Danas pravoslavlje ima relativno dobre odnose sa Vatikanom. Ekumenski procesi su nezaustavljivi, napravljeni su veliki koraci naprijed u dijalogu, jedno vrijeme sasvim zaleđenom. Mada to na lokalnom planu ide mnogo teže.

Sa papom

Princip je tražiti ono što spaja, a ne insistirati na onome što razdvaja. Uvjeran sam da na ovim prostorima više nitko Vatikan neće doživljavati kao neprijatelja.

Papa sam odlučuje

Vatikan je specifična država; po svojoj teritoriji (0,44 km), broju stanovnika (manje od 1000), ekonomskoj (iako o njoj postoje fantastične priče), tehnološkoj i vojnoj moći, bio bi sasvim zanemariv. Njegov planetarni autoritet, proizlazi iz njegovog duhovnog i moralnog utjecaja, i činjenice da je vrh najbrojnije kršćanske religije (više od milijardu katolika), jedine koja ima centraliziranu glob-

alnu organizaciju. Sveta Stolica ima diplomatske odnose sa oko 180 zemalja, više nego ijedna druga država.

Katolička religija je stvorila ogromnu kulturnu baštinu kojom dijelom i danas upravlja, ima veliki utjecaj preko brojnih institucija, škola, akademija i univerziteta, te kao duhovni inspirator kulturnog stvaralaštva.

Sveta Stolica je priznala nezavisnu Crnu Goru, a 16. prosinca 2006. su uspostavljeni diplomatski odnosi; nakon trinaest godina „staža“ u Vatikanu Antunu Sbutegi stigao je poziv

da bude veleposlanik Crne Gore.

- Vatikan valorizira Crnu Goru, iz mojih iskustava, razgovora na svim nivoima i sa samim papom, zato što se u njoj nisu desili sukobi, što su njeni građani, pripadnici raznih naroda i religija, te njena politička, duhovna i kulturna elita imali mudrosti i dobre volje da izbjegniju oružane sukobe, što je stvorena demokratskim i mirnim putem. Prepoznata je kao most dijaloga između katolika, pravoslavnih i muslimana, objašnjava Toni Sbutega.

Iako se nije miješala u odnose Srbije i Crne Gore, osim što se zalagala za mirno i demokratsko rješenje problema, Sveta Stolica je pratila

razvoj situacije i bila je otvorena za dijalog sa Beogradom i Podgoricom. Tako su predsjednik **Svetozar Marović**, predsjednik i premijer Srbije više puta posjetili papu. Vatikan su posjetili i **Miodrag Vlahović**, **Ranko Krivokapić**, **Miomir Mugoša**, a papa je primio 13. siječnja 2006. u zvanični posjet predsjednika **Filipa Vujanovića** sa pratnjom.

Mediji su tada prenijeli da je za taj susret najzaslužniji Antun Sbutega, a crnogorska opozicija je odmah reagirala izjavama da Malteški red vitezo-va želi da se dokopa dragocjenih svetinja - desne ruke sv. Ivana Krstitelja, dijela Časnog krsta na kojem je Krist raspet, i Čudotvorne ikone Bogorodice Fileremoske koje se čuvaju u Cetinjskom manastiru odnosno Državnom muzeju u Cetinju. Zauzvrat, ova moćna organizacija založila bi se kod Svete stolice da ona podrži nezavisnost Crne Gore.

Predstavnici opozicije posebno su ukazali kako je na neuobičajen način došlo do susreta Vujanovića i pape, zbog čega "s razlogom i sumnjaju" u mogućnost nesvakidašnje trampe. Audijenciju šefu crnogorske republike osigurali su upravo "vitezovi" mimo svih diplomatskih procedura.

- Da papa nije imao simpatija prema Crnoj Gori, ne bi bilo prijema.

Vjerujete li vi da neko može da zakuca kod pape i traži da primi nekog predsjednika. A on odgovori: E, pa kad ti kažeš, može! To je smiješno.

Papa sam odlučuje koga će primiti. Samo sam tehnički pomogao, da se napiše neko pismo, dao neki savjet. Ništa više, ističe Toni i dodaje:

- Nisu Crnoj Gori donijeli nezavisnost ni Vatikan ni Malteški vitezovi. Ja sam bio jedini malteški vitez koji je došao da glasa, ali kao Toni Sbutega, državljanin Crne Gore.

Od Jeruzalema do Cetinja

Malteški viteški red je suveren i zapravo je najmanja država na svijetu sa površinom od jedva pet kvadratnih kilometara. Na posjedu, u elitnom predgrađu Rima Via Kondoti, nalazi se Malteška palača - predivna građevina koja je ujedno i sjedište ovog reda i konzularno predstavništvo Malteških vitezova u Italiji.

Na čelu se nalazi Veliki Meštar, postoje drugi organi vlasti, sudske, izvršne i zakonodavne. Red ima diplomatske odnose sa 96 zemalja svijeta. Pored 12.500 vitezova i dama, članova reda, u humanitarnim akcijama učestvuje oko 80.000 dobrovoljaca i oko 10.000 medicinskog osoblja

u 120 zemalja svijeta.

Osnovani su 1118. godine u Jeruzalemu.

Ikona Fileremos, nastala u 8-9 stoljeću, 1000. je donesena u Jeruzalem. Od samog početka pratila je Malteške vitezove.

Kada su se smjestili na Rodos, u 14. stoljeću, ikona je bila smještena u pravoslavnoj crkvi na brdu Fileremosu. Usvojen je njen kult, napravljena kapela.

Desnu ruku svetog Ivana Krstitelja malteškim vitezovima predaje sultan Bajazit Drugi.

- Kad umre sultan, njegovi sinovi ratuju. To je zakon bratoubistva - onaj tko pobije svoju braću, postaje sultan. Nema konkurencije, stabilno je carstvo. Surovo, ali je bilo tako. Bajazitov brat Dem ili Gzim zatražio je zaštitu od vitezova na Rodosu. Bajazit Drugi sklapa ugovor sa njima da se Gzim ne vraća više, a da će im zauzvrat dati desnu ruku sv. Ivana i 40 000 dukata za izdržavanje. Gzim kasnije prelazi u Rim kod pape Borđije, gdje je umro pod misterioznim okolnostima, objašnjava Toni.

Vitezovi relikvije sa Rodosa odnose na Maltu. Fileremos postaje zaštitnica Reda kojoj su pripisivane sve pobjede.

Na Malti su se zadržali do kraja 18.

stoljeća, kada ih je protjerao Napoleon, ukidajući red Malteških vitezova. Zaštitu su potražili od ruskog cara Pavla Prvog. Oni su uzvratili velikim darom, ustupajući svetinje koje su mnogi carevi željeli da imaju.

Carska porodica ih je nakon protjerivanja predala Karadorđevićima. Na početku Drugog svjetskog rata kralj Petar Drugi sa vladom napušta Beograd i sa sobom nosi i tri velike svetinje, a u manastiru Ostrog, u noći između 14. i 15. aprila 1941. godine, predaje ih patrijarhu Gavrilu. Arhimandrit manastira Ostrog Leontije svetinje je bio dobro sakrio.

One će neopažene tu ostati sve do 1952. godine, kada su ih, tragajući za preostalim kraljevim zlatom, u arhimandritovoj sobi ispod duplog poda pronašle crnogorske vlasti i smjestile u kasu Državne bezbjednosti u Podgorici. Svetinje su u policijskoj kasi zadržane sve do 1978. godine, kada su Cetinjskom manastiru predati Časni krst i ruka Svetog Ivana, dok je ikona Presvete Bogorodice Fileremose predana Državnom muzeju u Cetinju.

Za ove svetinje u okviru Cetinjskog manastira izgrađen je poseban hram.

Investitura

Toni je za vrijeme boravka u Italiji pomogao, koliko je mogao, povezivanje Crne Gore i Italije. S druge strane, u Crnoj Gori, njegov brat Branko učestvovao je u organiziranju susreta hrvatskog i crnogorskog predsjedni-

ka **Stjepana Mesića i Mila Đukanovića** u Cavtatu 2000, te kasnijeg posjeta Mesića Boki, kada je lično skuhao ručak za njega, Đukanovića i Vujanovića na otoku Gospe od Škrpjela.

Učestvovao je aktivno u povezivanju Suverenog Malteškog Viteškog Reda sa Crnom Gorom, gdje su se nalazile spomenute relikvije koje su stoljećima pripadale ovom redu.

- Branko me zvao da provjerim vjerodostojnost jednog viteškog reda koji je želio da gradi bolnicu u Crnoj Gori. Obratio sam se veleposlaniku Malteškog reda pri Svetoj stolici. Nakon što su čuli da je Fileremosa u Crnoj Gori, pomagao sam im, davao informacije u vezi sa njom. Na kraju sam, krajem 1999, bez pompe, organizirao dolazak delegacije Malteškog reda na Cetinje da vidi relikvije.

Bili su najprije zainteresirani da ih otkupe, a potom su odustali. Zamoljen sam da budu na dostojan način prezentirane, da se može doći na hodočašće.

Sada kada je Crna Gora nezavisna i uspostavljene diplomatske veze, u tome vidim šansu da se prezentira i razvije hodočasnički turizam, kaže Toni Sbutega.

Godine 2004. Branko je postao kapelan, a Toni vitez Malteškog reda.

- Vitez se ne postaje konkursom: hoću da postanem vitez, učinit ću to i to... Mora neko da vas preporuči, morate biti katolik koji živi svoju religiju, vaš privatni život mora biti u skladu sa osnovnim kršćanskim reg-

ulama, da ste na socijalnom planu napravili nešto...

U najstarijoj crkvi na svijetu, odnosno ambijentu u kome se nalazi i koji datira iz 30. godine prije Krista, u Augustovom forumu u Rimu, obavljena je investitura na dan Svetog Ivana Krstitelja.

Za viteza ga je proglasio Veliki Meštar **Fra Endrju Berte**.

Sjetni Memento

Toni, Branko i Milan Sbutega, kojima su u međuvremenu umrli roditelji, sa članovima obitelji i prijateljima zajedno su, u Boki, proslavili Uskrs 2006. Branko je umro nekoliko dana kasnije, 27. travnja.

Kada je u Pomorskom muzeju u Kotoru promoviran 54. broj Godišnjaka, posvećen don Branku Sbutegi, o skici za bratovu biografiju prof dr. **Gracijela Čulić** je kazala:

- Brankov brat Toni, plemenito i dostojanstveno, sa tugom i ljubavlju samo njemu znamim, otvara koliko mu duša i vlastita bol dopušta tajanstvena i čudesna vrata jednog života čija je mjera bila Bog i čovjek, vrijeme i bezvrijeme, koji je na skali svemira vidio tonove i čuo sliku. Skica za njegovu biografiju za mene je jedan sjetni Memento kojeg samo brat duboko u duši nosi kao neizrecivi odsjaj jednog hoda pod zvijezdama, vertikale jednog čudesnog božanskog otoka u moru nade, dileme i prepoznavanja.

Samo brat zna uočiti nijanse životnih zbivanja, razumjeti njihove razloge. Samo brat zna zasuziti i ušutjeti. Prepoznaje strepnje hoda po dilemama raskršća, po bespućima nade, po teško dostupnim visovima čovječnosti i dobrote.

Milan i danas živi sa obitelji na Prčanju, i plovi nastavljajući obiteljsku tradiciju.

Toni sa suprugom Nadom i već odraslom djecom živi u Rimu, obavlja svoje dužnosti veleposlanika, a nedavno je u izdanju Rubbettino editore objavljena njegova knjiga „Istorija Crne Gore“ na talijanskom jeziku.

Tamara Popović

ISTRAŽUJEMO: Zašto su Crnogorci dozvolili ruskom “inkvizitoru” Mazurevskom da osudi sekretara Petra I

Tko je ubio opata Dolčija

Svoga sekretara, koji je tu dužnost obavljao gotovo dvadeset godina, vladika nije uspio obraniti i spasiti pred sve žešćim nasrtajima iz Rusije. Dolči je morao platiti svoju dugogodišnju odanost vladici i suradnju s njim - po želji Rusije i pod nadzorom samoga ruskog konzula u Kotoru, Dolči je bio uhapšen, mučen, osuđen i ubijen 1805. godine

Ništa nije moglo narušiti božanski sklad nevremena u prirodi. Opat je očima pokušao uhvatiti huk koji se ispod talasa otkidao i hrlio u tešku masu mokrih brda. Odnekud, kao da je poznavao taj huk, brda pod kojima daždi, crne oblake. I odjednom, više nije bio stranac. Čak mu se i ta riječ Montenegro, njegovo odredište gore u brdima, učini kao mjesto povratka.

Nažalost, ovo što slijedi nije fantazija pjesnika. Sve je zapisano u raznim dokumentima, stranim špijunskim izvještajima, ili ispisima nedobronamjernih svjedoka.

Opat **Francisko Dolči de Visković**, Dubrovčanin, došao je u Crnu Goru da bude sekretar Petru I Petroviću.

Starinom Hercegovac, kako je sam volio da ističe, rodio se u u Dubrovniku 31. marta 1742, kao sin neuglednog plebejca Ilije Dobroslovića i Marije. Rođen u porodici s malo sredstava i mnogo djece – imao je još petoro braće i jednu sestru, Francisko je izabrao crkvenu karijeru; istim putem pošla su i njegova braća Mato, koji je postao svećenik, i Bernard koji je otišao u dominikance.

Pošto je u Italiji završio teološke nauke, 23. ožujka 1765. dubrovački nadbiskup De Lupis zaredio za svećenika. Nekoliko mjeseci Dolči je viceparoh u Kliševu, a potom nekoliko narednih godina župnik u Perastu. Onda je neko vrijeme služio kao svećenik u Dubrovniku, da bi se 1774. nastanio u Beču.

Nominalno, on je u Beču vikar crkve sv. Stefana, ali se polako, sve više, miješa u politiku. Usprkos spletkama koje su već tada počele da se pletu oko njega, on postaje u bečkim krugovima ličnost na koju se računa. Od prvog časa u vezi je s crnogorskim poslovima ili s pojedinim Crnogorcima. Tokom 1781. i 1782. Dolči u najvećoj tajnosti prelazi u Crnu Goru, kao jedan od učesnika Pavličeve misije. Tada su počeli njegovi kontakti sa Petrom I, ako ne i mnogo prije. Neki svjedoci kazuju da je upravo Dolči pomogao Petru I da stekne dozvolu od cara da ga karlovački mitropolit posveti za vladiku.

Odmah poslije toga, crnogorski vladika kreće za Rusiju, u pratnji Dolčija, koji je od 1798. do smrti u stalnoj službi njegovoj.

„Želite li meni sreće, učinite dobro vladiki crnogorskom, pa eto odmah meni sreće, odgovorio je opat grofu Potemkinu, na njegov pokušaj da ga usreći službom

na ruskom dvoru.

U trenutku dok je opat ovo govorio, crnogorski vladika Petar I Petrović bio je u policijskoj kočiji, doturan od jedne do druge stražarnice, da bi ga što prije prevezli i prognali iz Rusije. A vladika i njegov sekretar htjeli su da pristupe carici Katarini II zbog nekih narodnih potreba. Policija ih je protjerala, kako neki istraživači misle, zbog ljubavnih spletki i pretežiranja misije tadašnjeg caričinog ljubavnika. A možda su bili i žrtve hira same carice, koja se poslije sa Potemkinom slatko smi-

jala "jadu božjih nesrećnika".

Ostalo je ogorčenje Petra I i opata Dolčija, a tu je, kako ističe Lompar, zametnuta i klica buduće tragedije.

Petar Petrović rođen je 8/19. IX 1848. na Njegušima. Crnom Gorom je vladao punih 46 godina. Umro je 18/30. X 1830. godine. Petar I je utemeljivač novovjekovne crnogorske države, zakonodavac, zakonopisac, politički mislilac, vojskovođa, vizionar, duhovnik. Za života je nazivan "Svetim Vladikom". Za svetitelja je proglašen 1834. godine. Jedna je od najznačajnijih ličnosti ukupne crnogorske povijesti.

Crna Gora vladike Petra, stiješnjena među brdima i neprijateljima, razočarana u saveznike, naročito prevrtljivu politiku Rusije (mada je i sa Austrijom više puta sklapala i razvaljivala saveze) u trenutku duhovne malaksalosti Napoleonove prevratničke poduhvate i osvaja-

nja dočekala je sa oduševljenjem i nadom. A to je bio grijeh koji saveznice, poražene u ratu sa francuskim legijama, nisu mogle oprostiti.

Prvo Austrija preko svojih misija instaliranih u Boki razmišlja o svrgavanju i hapšenju Petra I i opata Dolčija, ali na vrijeme odustaje. Međutim, Rusi nisu htjeli promašene ciljeve. Otvaraju konzulat u Kotoru i šalju **Aleksija Josipovića Mazurevskog** da odrađi posao. Shvativši odmah da "francuski grijeh" nije dovoljan za rušenje crnogorskog sveca Petra I, odlučuje se za skidanje njegovog oreola- opata Dolčija.

Mutnog i hladnog 9. prosinca 1804. godine povijesni manastir Stanjevići, iz kojeg se tada odlučivalo o sudbini Crne Gore postao je pozornica jedne sudske komedije. Tog dana tamo je suđeno čovjeku koji je više od dvije i po decenije svog života i rada vezao sa teškom poviješću crnogorskog naroda. Bio je to **Frano Dolči**, katolički svećenik i dugogodišnji sekretar, bliski suradnik i prijatelj Petra Prvog. Tada je imao 62 godine.

Krivica zbog koje je bio izveden pred improvizirani sud, i za koju je osuđen, bila je zaista ogromna, samo da je dokazana. Prema optužbi, koju je formulirao i koliko mogao i znao podupirao argumentima konzul Mazurevski, Dolči je izdajnik koji već godinama plete

konce lukave i pakosno smišljene intrige, koja bi, da nije osujećena, značila kraj slobodne Crne Gore, prepiska sa francuskim praviteljstvom koju je ovi izdajnik vodio našla se u njega, uvjeravao je sudije Mazurevski: „ On je priziva Francuze za pogubit vas“.

Dolči nije ništa priznavao. Pisma o kojima je govorio Mazurevski nitko nikada nije vidio. Bez obzira na sve to, milosti za Dolčija nije bilo, proglašen je krivim i osuđen da bude obješen. Na zauzimanje vladike Petra Prvog kazna mu je preinačena u „vječno njegovo u tamnici zatvorenje, đe imade stajati okovan po nogama i rukama“.

Dolči nije dugo čamio u vlazi podruma u Stanjevićima, 27. aprila 1805. on je tamo nađen mrtav, pod nikad razjašnjenim okolnostima. Po jednoj legendi, bio je otrovan, po drugoj zadavljen, po trećoj živ uzidan, po četvrtoj se sam objesio. Po naredbi vladikinjoj, Mazurevski je izvijestio kotorskog biskupa o smrti Dolčijevoj i zamolio ga da bi poslao jednog svećenika da izvrši pogrebni obred. Biskup, Markantun Gregorina, je to odbio s napomenom da mu je poznato da se Dolči otuđio od katoličke vjere, a osim toga izvješten je i da je bio rđavog vladanja.

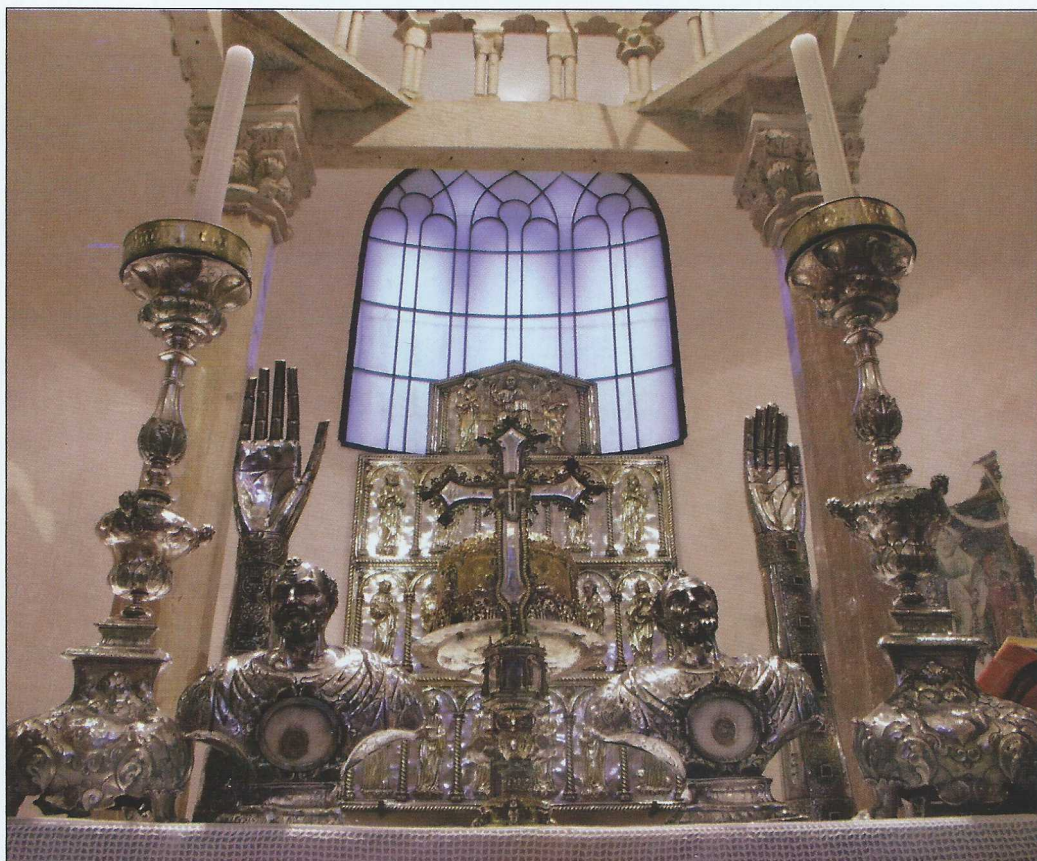
Nije, dakle, nikakva tajna i nitko nikada nije skrivao da je Dolčijeva nesreća bila plod miješanja sa strane i direktnog ruskog pritiska. Ona je, međutim, olakšala situaciju bezmalo svima: Crnogorcima, koji su ponovo zadobili milost sve-moćne Rusije; Rusiji, koja se oslobodila buntovnog i nepokornog državnika; Austriji, kojoj je Dolči dugo služio, ali od koje je, razočaran, odlučno okrenuo glavu; Dubrov-

niku, iz kojeg je Dolči potekao, ali kojem je svojim akcijama, držanjem i zahtjevima već poodavno smetao; pa čak možda i samom vladiki, koji se u časovima drame u Stanjevićima nalazio na Skadarskom jezeru gdje je lovio ribu, i kojem je sigurno srce puklo od bola, utoliko nepodnošljivijeg što je bio očajan i bespomoćan.

Samo je mudri i čovjekoljubivi Petar I dobro i u potpunosti znao što on lično gubi toga dana i kakav čovjek tone u virove svjetske povijesti.

**Tragom knjige Mladena Lompára "Kraljica Jakvinta, opat Dolči i vrijeme stida"; dokumentacije Danila Klena i Mirjane Streić, Vladana Đorđevića, Dušana Vuksana, Miroslava Pantića
Priredila T. Popović**

IZ KOTORSKE BISKUPLJE

2007 • godina kulture baštine

Podsjetimo se, draga braćo svećenici, jubilarnih slavlja 2000. godine kada je nakon 18 godina sanacije blagoslovljena katedrala Sv. Tripuna. Blagoslovio ju je zagrebački nadbiskup **msgr. Josip Bozanić** u nazočnosti još 14 nadbiskupa i biskupa te brojnih gostiju iz Republike Crne Gore i iz drugih republika bivše Jugoslavije.

Da slavlje jubilarne godine iz opće i domaće Crkve ne bi ostalo samo slavlje, predložen je i ujedno napisan dopis svim svećenicima Kotorske biskupije da se treće tisućljeće započne s prihvaćanjem Božje volje i da tako na djelu još jače pokažemo da Boga volimo. Budući da je Božja volja izražena u 10

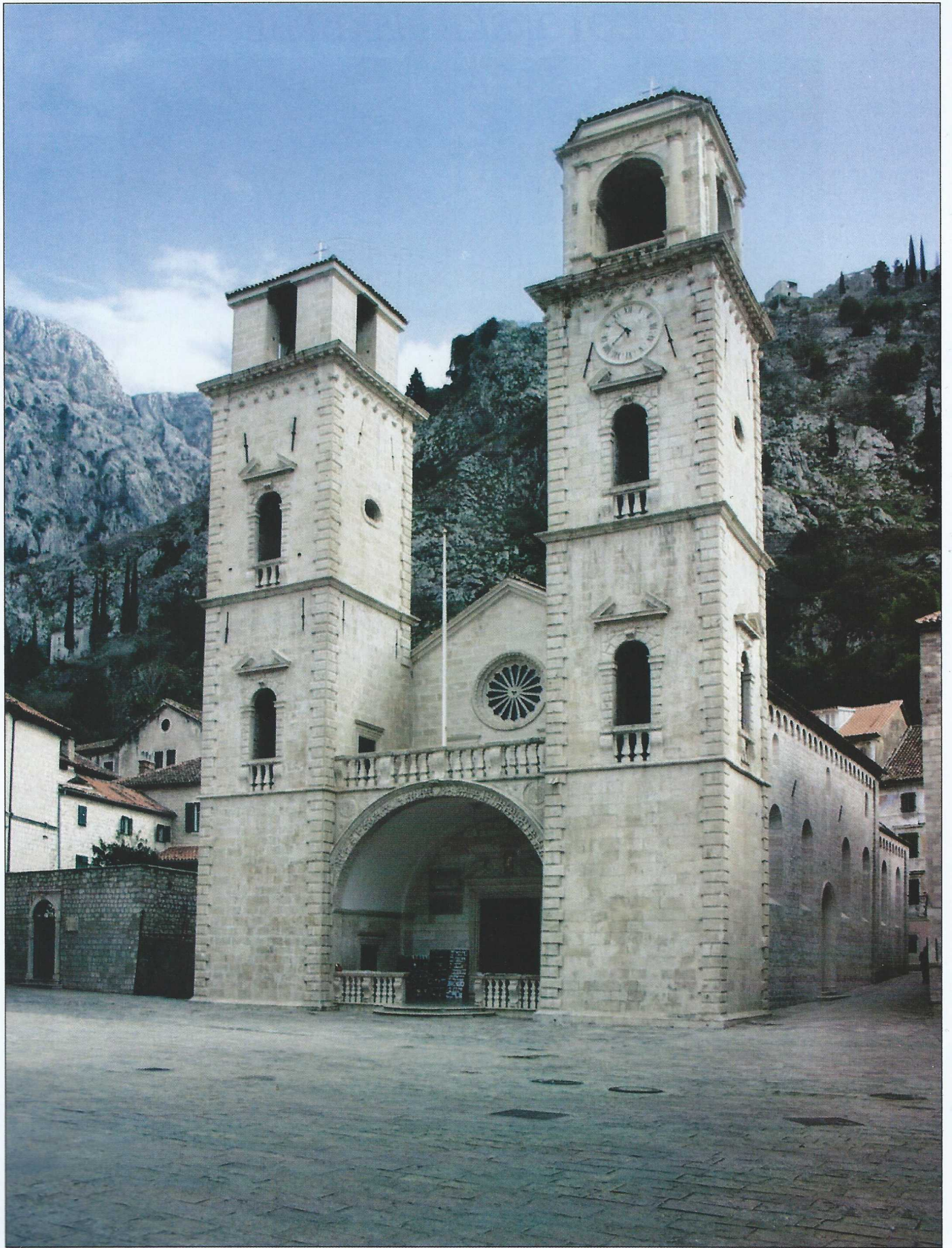
Božjih zapovijedi, za našu je biskupiju 2001. godina bila godinom 10 Božjih zapovijedi.

Godine 2002. željeli smo utvrditi svoj osobni odnos prema Bogu, zapravo njegovu sinu Isusu Kristu i ujedno prihvatiti sva sredstva što je Krist ostavio svojoj Crkvi za ostvarenje spasenja svakog čovjeka. Ta sredstva su sakramenti. Stoga smo 2002. godinu proglasili godinom sakramenata. Godina 2003. bila je godina Biblije,

2004. godina Kristova križa, a 2005. godina obitelji.

S 2006. godinom ušli smo u trogodišnje pripreme za veliki jubilej 2009. godine, kada će naša biskupija proslaviti 1200 godina otkad su moći sv. Tripu-

na u središtu biskupije, u gradu Kotoru (809. - 2009). Kao što je poznato, od 13. siječnja 809. godine Kotor čuva moći sv. Tripuna mučenika. Uz ovog mučenika, svjedoka Kristova, najvećim je dijelom povezana i povijest Kotorske biskupije. U sklopu velike proslave održat će se više manifestacija vjerskog i kulturno-povijesnog sadržaja. Stoga smo prije slavlja htjeli zaviriti u naše biskupijske i župne arhive, pa smo 2006. godinu proglasili godinom arhiva. Tada je župnicima predloženo da na kraju 2006. ovom Ordinarijatu pošalju dopis s kratkim opisom rada za dotičnu godinu, s napomenom od koje godine počinje župni arhiv i da istaknu nekoliko važnijih dog-

adaja karakterističnih za razdoblje od početka pisanih zapisa do danas.

Godinu koja je pred nama – 2007. – proglašavam godinom kulturne baštine. Svrha nam je revalorizirati kulturna blaga što nam je namrla prošlost, posebno vjernici – pomorci naše Boke. Ta je revalorizacija potrebna najprije nama samima na prostorima naše biskupije, a onda i izvan naših prostora. Stoga neka se do kraja 2007. ovom Ordinarijatu od strane župnih ureda dostavi popis svih crkava i kapela dotične župe, neka se napomene koja je crkva obnovljena nakon potresa 1979. i koja bi bila prioritarna za obnovu i neka se sastavi inventar crkava s opisom sadašnjeg stanja tih objekata. Svjesni smo da je potrebno zajedničkim zauzimanjem obnoviti to kulturno blago u što većoj mjeri kako bi ga sačuvali od zuba

vremena i propadanja, jer sva su sakralna kulturno-umjetnička djela i nastala s uzvišenim evangelizacijskim ciljem te im je jedina svrha svojom umjetničkom ljepotom slaviti Svevišnjeg Stvoritelja.

Želio bih da kulturna baština naše biskupije ne bude samo znak slavne prošlosti, nego neka bude i poticaj na zauzimanje kako bi se od te slavne prošlosti što više sačuvalo za buduće naraštaje. Za veliki jubilej planiramo napraviti izložbu kulturnoga blaga Kotorske biskupije u Zagrebu i u Kotoru i široj javnosti predstaviti vrijednosti i dragocjenosti koje se čuvaju u crkvama na prostoru naše biskupije. Izložba će širu javnost upoznati s tim velikim kulturnim bogatstvom koje je stoljećima skupljano u Boki, a bit će popraćena i drugim aktivnostima, tematskim

predavanjima, koncertima i manjim izložbenim projektima koji će dodatno rasvijetliti povijest, kulturu i umjetnost Boke kotorske. Također izložbu planiramo popratiti reprezentativnim katalogom koji će na znanstven i precizan način predstaviti sve ove vrijednosti i znanstveno ih protumačiti. Pripreme za ovaj veliki projekt počinju godinom kulturne baštine 2007. To će biti i dodatni poticaj za naš pastoralni rad i za naš opstanak na ovim prostorima.

Uz pozdrav – neka Bog blagoslovi Vaš duhovni rad na vlastitoj izgradnji i rad oko spasenja povjerenih nam duša, neka Gospodin blagoslovi i Vaše zauzimanje za čuvanje kulturne baštine naše biskupije, Vaš

Ilija Janjić,
biskup kotorski

Uskrsna poslanica 2007

Poštovane duhovne osobe i vjernici Kotorske biskupije, danas na blagdan Uskrsa, sa oduševljenjem srca i punim ustima pjevamo radosni usklik: Aleluja! No, ne samo danas, nego cijele godine, osim korizmenog vremena, crkva u liturgijskom slavlju pjeva Aleluja. Uskrsnji nas usklik želi oraspoložiti na slušanje Radosne vijesti prije Evandjelja, želi nam otvoriti oči srca da prepoznamo svoga Gospodina koji nam progovara riječima svoga Duha.

S tim radosnim usklikom: Aleluja! – želim svima, koji ste svjesni veličine današnjeg slavlja čestitati blagdan Uskrsa: Sretan Uskrs! Također vam želim da prigodom izgovaranja ili pjevanja Aleluja u toku godine prije Evandjelja pozorno slušate Božju riječ, koja se nudi za rast vjere.

Danas bi u nama trebale odzvanjati riječi apostola Petra, koje možemo pročitati u Djelima apostolskim: „Židovi i svi što boravite u Jeruzalemu, ovo znajte i riječ mi poslušajte: Isusa Nazarećanina, čovjeka kojega Bog pred vama potvrdi silnim djelima, čudesima i znamenjima koja, kao što znate, po

Njemu učini među vama – Njega...po rukama bezakonika razapeste i pogubiste. Ali Bog ga uskrisi.“ (Dj 2, 14). Ovo – Bog ga uskrisi – je uzrok naše radosti, je uzrok onog usklika Aleluja, je uzrok naše vjere, kao što to potvrđuje Sv. Pavao koji govori: „Uzaludna bi bila naša vjera da Krist nije uskrsnuo.“

Ovih dana sam čitao tekst koji nosi naslov „Dubine dobra i plićine zla“. Piščevo pero stoji na određenoj etičkoj visini s čvrstom vjerom u Dobro i velikom nevjericom u Zlo. Pisac pokušava napisati pravi hvalospjev vrlinama koja ukrašavaju čovjeka i ujedno pokušava napisati pravednu optužbu manama koje nagrđuju čovjeka. Misao vodilja ovog teksta u Uskrsno vrijeme mogla bi biti pomoć za preispitivanje naše savjesti na koje nas potiče uskrsli Krist. On samo Dobro, došao je na ovaj svijet da uništi zlo. Podsjetimo se kako je Sv. Petar govorio a zapisao Sv. Luka u Djelima apostolskim: „Vi znate što se događalo po svoj Judeji, počevši od Galileje, kako Isusa iz Nazareta, Njega koji je, jer Bog bijaše s njime, prošao zemljom čineći dobro smakoše, objesivši ga na drvo. Bog ga

uskrisi treći dan“. Dobro je odbačeno, a zlo kao da ga je progutalo. Zlo se personificiralo sa ljudima, bezakonici ga ubiše. Dobro je pokopano u grob. Razmišljajući o sudbini dobra i zla, očigledna je prividna pobjeda zla – zločinaca, koji su iskazali sav svoj bijes na Kristu. No, taj trijumf je bio kratkoročan, jer moć dobra daleko nadmašuje moć zla. Dolazi do preokreta. Iz sjemena dobra koje je bačeno u grob da „istrune“, koje je bačeno u tamu, rađa se novi život. Nema toga tko ne može opaziti veličinu dobra personificiranu u Kristu. Rađanje novog života je srž Kristove pobjede, pobjede Onoga koji je činio samo dobro. Na korijenu dobra izbija mladica, razvija se stablo Crkve, stablo koje će biti neuništivo, ni vrata paklena neće to stablo moći srušiti, slomiti i nadvladati.

To stablo dobra, ta Crkva, je u službi života već 2000. godina. Danas na blagdan Kristove pobjede, na blagdan Uskrsa, trebamo biti ponosni što se nalazimo na stablu te neuništive Crkve. No, ne smijemo zaboraviti da je ta Crkva još uvijek putujuća i ujedno trpčea, naime, još nije postigla svoj kon-

ačni cilj. Još su uvijek njezini članovi u mogućnosti da otpadnu od toga stabla. Jer se nalaze na vjetrometini života, jer se zlo još uvijek nije smirilo. Sotona je još uvijek u akciji. Sotona i dalje sije svoje sjeme zla u svako doba, ne birajući sredstva prijevare. Nije važno kako mi nazivali te akcije Zloga: oluje na pučini mora, tsunami razarajućih morskih valova, erupcije zla, sijanje zlog sjemena po Evanđelju poznatog pod imenom kukolj. Efekti Zloga su evidentni i u Crnoj Gori i u čitavoj Europi, svijetu. Razarajući su u utrobi majke, koja ubija tek novostvoreni život. Razarajući su u glavama akademika, državnika, a posljedice tog razaranja su rat, ubijanja, otimačine, krađe,

smisla. Smisao je u Bogu. Smisao trebamo naći u Kristu, koji je kao čovjek pritiješnjen mukama govorio: „Oče neka me mimoide ovaj kalež“, ali je sada dao recept za svako trpljenje čovjeka, kada je rekao „Ne moja, nego tvoja volja neka bude“. Na nama je da ne dopustimo umiranje naše životne nade, koja je slamka spasa. Mi moramo vjerovati u ono dubinsko dobro koje će uz naše nastojanje i Božju potporu istisnuti zlo iz pličaka naše svakodnevice. Mora doći do preokreta u mom osobnom životu, moram zazvati Krista pobjednika, donositelja novog života. Nema toga zla koje se sa uskrsnim Kristom ne može uništiti. Ako se zlo poistovjeti s grijehom onda je pred nama

profiterstvo, osvajanje tuđe teritorije. Razarajući su u strastima, u požudama, u hedonizmima čovjeka, gdje čovjek ubija svoju savjest, gubi svoj identitet. Razarajući su u raznim vrstama korupcijskih i mafijaških mreža, pogotovo u zemljama koje se osvještavaju nakon rata u slobodi. Zar razarač dobra ne želi ući i u Ustav Europe, gdje se ne želi spominjanje Boga i za život čovjeka tako važnih etičkih, moralnih i duhovnih vrednota? Europi kao da su draže pličine globalizacije, te tihog ugnjetavanja slabijih. Posljedice svih nabrojenih razaranja su katastrofalne, evidentni su na svakom koraku.

Neki će se pitati: Ima li smisla pjevati Aleluja, ima li smisla slavljenje Uskrsa, ima li smisla spominjati pobjedu dobra na zlom? Dakako da ima

velika nada, jer ako vam grijesi budu kao purpur crveni, pobijelit će po bogatstvu Kristova milosrđa. Uništavajući zlo, ja ponovo uskrsavam, ja se ponovo rađam za život, ponovo mogu procvjetati u raznim oblicima vrlina i ponovo biti na stablu života, na stablu Crkve.

Uskrsli Kriste pokaži svoju djelotvornu moć Božanstva na meni, na braći koja me okružuju, pokaži svoju djelotvornu moć Božanstva na istoku i na zapadu, na sjeveru i jugu ovog našeg planeta. Neka Duh uskrslog Krista prouključa u našim glavama i u našim srcima da bi uzljubili Boga i brata čovjeka.

Još jednom svima: Sretan Uskrs uz radostan Aleluja! Vaš,

Ilija Janjić,
biskup kotorski
Kotor, o Uskrsu 2007.

OBJAŠNJENJE

„U Kotoru je 4. veljače održana tradicionalna vanjska proslava u čast Svetog Tripuna, zaštitnika grada. Ovim su ujedno i završene Tripundanske svečanosti koje su počele 27. januara kada tradicionalno pravoslavci i katolici u Kotoru zajednički proslavljaju dva sveca, Svetog Tripuna i Svetog Savu.

Svečanu procesiju ispred vrata crkve Svetog Nikole pozdravio je Momčilo Krivokapić sa sveštenstvom SPC.

Vanjskoj proslavi prisustvovao je veliki broj Kotorana, ali i gostiju iz susjednih gradova i Hrvatske“, glasio je uvod za tekst o tradicionalnim Tripundanskim svečanostima u Kotoru.

Tekst je poslat elektronskom poštom na lektoriranje.

Lektor, prof. Ivo Herenčić, iz još nerazjašnjenih razloga, usudio se prekoračiti svoje lektorske nadležnosti, mnogo slova je promijenilo svoj oblik, pa je u Glasniku objavljen uvod sledeće sadržine:

„U Kotoru je 4. veljače održana tradicionalna vanjska proslava u čast Svetog Tripuna, zaštitnika grada. Ovim su ujedno i završene svečanosti uz blagdan tog hrvatskog sveca, koje su počele 27. siječnja.

Vanjskoj proslavi pribivao je veliki broj Hrvata Kotora, pripadnika ostalih narodnosti, te gostiju iz susjednih gradova i Hrvatske“, glasio je uvod za tekst o tradicionalnim Tripundanskim svečanostima u Kotoru u „prevodu“ profesora Herenčića.

Moja greška je što sam, ne sluteci da se lektor može usuditi na ovakve ispravke, bez provjere sadržaja objavila ovaj tekst.

Ispricavam se čitaocima i Kotorskoj biskupiji, i obavještavam ih da od ovog broja Hrvatski glasnik ima novog lektora.

Urednica
Tamara Popović

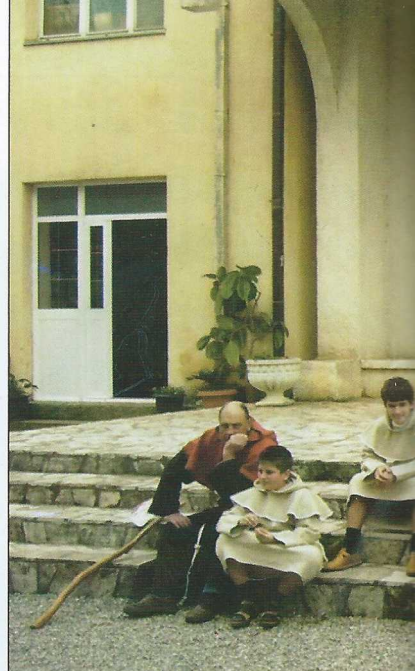
*Hvarsko pučko kazalište na gostovanju
u Podgorici, Tuzima, Kotoru i Baru*

Nastavak dobre tradicije

Hvarsko pučko kazalište, u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, od 28. do 30. ožujka gostovalo je u Podgorici, Tuzima, Kotoru i Baru s predstavom „Prikazanje života svetoga Lovrinca mučenika“, nepoznatog autora.

U svakom od spomenutih gradova izazvali su veliku pozornost publike, koja je imala priliku vidjeti slikovito izvođenje starohrvatskog čakavskog prikazanja u odorama Bilih i Crnih.

Rimljani (Crni bratimi) slave svoje poganske bogove i progone kršćane (Bili bratimi), a kršćani usprkos životnoj opasnosti ispovijedaju svoju vjeru privlačeći sve više pogana u svoju zajednicu. Lovrinac će odoljeti napastima i samog Belzebuba (Crveni bratim) a potom će umrijeti na lomači u slavu svoga

*Ekipa Hvarskog pučkog kazališta
HMI Split Brankom Bezić Filip*

Boga. Anđeli ga uzdižu u rajsku
vu.

Prema riječima redatelja **Ma
Carića**, predstava hvarskih pu
igra se već 36 godina nastavljajuć
adiciju svoga grada, oduševljava
publiku i stručnjake diljem Hrv
i Europe. Igra se na otvorenim p
torima ili u crkvama.

Sudionici predstave kazali su
da se odlično osjećaju u Crnoj G
da su prezadovoljni prijemom pub

Voditeljica podružnice Hrv
matice iseljenika u Splitu **Bra
Bezić Filipović**, „glavni krivac“
ganiziranja ovog gostovanja, već
dugu tradiciju suradnje sa Hrvats
građanskim društvom Crne Gore

- Ima pet godina da surađujemo

vo gostovanje je bilo sa Gradskim kazalištem iz Splita, sa kojima smo išli u Makedoniju, na Dane kulture u Bitoli, i „zaustavili“ se u Kotoru i Tivtu, prisjeća se Branka Bezić Filipović.

Splitsko Gradsko kazalište sudjelovalo je na festivalu dječjeg kazališta u Kotoru, kao gosti, a već sljedeće godine dobili su poziv da učestvuju u takmičarskom dijelu programa, i osvojili prvu nagradu.

- Tada se malo radilo na suradnji Hrvatske i Crne Gore. Bilo je čak upozorenja da se pazimo, ali sve je proteklo u najboljem redu. Istaknula bih stalnu podršku Poglavarstva grada Splita i Splitsko dalmatinske županije. Otvorila su se vrata, i ta suradnja je iz godine u godinu bivala sve bolja,

ističe Branka. Dogovoreni su posebni programi sa Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore, i Splitsani su već četiri do pet puta godišnje sa nekim kulturnim programom u Kotoru, Baru, Tivtu, ove godine i u Podgorici; tradicionalno za Božić, Uskrs...

- Skrenuli smo pažnju, podsjetili da se mora više voditi računa o našim ljudima ovdje, u Crnoj Gori, kulturnom povezivanju, očuvanju kulturnog i nacionalnog identiteta. Zainteresirali smo razna kulturna i glazbena društva, u Splitu, koja se već sama interesiraju za dolazak ovdje. Jača i sportska suradnja. Veterani Hajduka jako su zainteresirani da odigraju utakmicu sa Arsenalom, i u toku su pripreme za taj sportski susret.

Osobito bih istaknula brigu o mladima, školovanju studenata... Za vrijeme polaganja prijemnog za upis na fakultete u Splitu zajednički smo organizirali da im se ne naplaćuje smještaj u studentskim domovima, priča Branka Bezić Filipović.

Dokaz da se dugogodišnji rad isplatio govori i podatak da je Hvarsko pučko kazalište samo našlo sponzore za dolazak u Crnu Goru. Branka je, kako ističe, bila samo posrednik.

- Nastavit ću koliko god budem mogla, jer je šteta prekinuti nešto što se tako lijepo razvilo. Treba održavati ove dobre veze i ići dalje, kazala nam je Branka na kraju razgovora. A mi uopće ne sumnjamo da će biti tako.

T.P.

KRONIKA DRUŠTVA

Okrugli stol u Tivtu

24. 2. 2007. u organizaciji Agencije za lokalnu demokraciju u Tivtu je održan okrugli stol na temu Definiranje statusa manjina u Ustavu Republike Crne Gore, kojem je u ime Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore prisustvovao dopredsjednik Tripo Schubert.

Cilj je projekta ponuditi još jedan pogled na pitanje definiranja statusa manjina u novom Ustavu.

Istoga dana, u 17 sati, održan je okrugli stol u Baru. Uvodničari su bili prof. ljudskih prava na Pravnom fakultetu u Podgorici Nebojša Vučinić i ekspertica za manjinska prava Ivana Jelić.

Sastanak Upravnog odbora podružnice Bar

7. 3. 2007. održana je 43. sjednica Upravnog odbora podružnice Bar u proširenom sastavu. Razmatrane su predstojeće aktivnosti podružnice u povodu uskršnjih blagdana i obveze u vezi održavanja izborne godišnje skupštine Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

Sastanak u Dubrovniku

9. 3. 2007. predstavnici Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Tripo Schubert, Vlasta Mandić i koordinator Krunoslav Težak u Dubrovniku su se sastali s predstavnicima poglavarstva grada Dubrovnika i Dubrovačko-neretvanske županije, dubrovačke Biskupije i HMI-a, podružnica Dubrovnik, u vezi realiziranja projekta „Bokeljska priča“, planiranoga za 11., 12. i 13. 5. 2007. u Dubrovniku, što se poklapa s proslavom Dana Dubrovačko-neretvanske županije i njihova zaštitnika sv. Leopolda Mandića.

To je projekt kojim će se prezentirati dio aktivnosti društva i kulturno-povijesnog nasljeđa Boke. Organizacijski odbor koncipirao je veoma raznovrstan program koji će se prikazati dubrovačkoj publici. Dogovoreno je da se izradi detaljan elaborat s kojim će se upoznati poglavarstvo grada Dubrovnika, Dubrovačko-neretvanska županija i Biskupija.

Strategija suradnje

10. 3. 2007. u Kotoru je održan sastanak radne grupe koalicije NVO-a „Suradnjom do cilja“ na kojemu je prezentirana konačna verzija dokumenata „Strategija suradnje Vlade

Republike Crne Gore i NVO-a“, „Kodeks NVO-a“ i „Financiranje NVO-a iz fondova javnog sektora“. Predstavnik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, čiji je član koalicije, bila je Selma Krstović.

Homagge Vidi Matjan

10. 3. 2007. Škola za srednje i osnovno muzičko obrazovanje u Kotoru dobila je ime «Vida Matjan». Hrvatsko građansko društvo jedan je od inicijatora dodjele imena školi.

Tretiranje nasljeđa

13. 3. 2007. u Kotoru je u organizaciji NVO Expeditio održan okrugli stol na temu „Tretiranje kulturnog nasljeđa i pejzaža u prostornom planu Republike Crne Gore“, kojemu je u ime Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore prisustvovala tajnica Marija Nikolić.

Sjednica Upravnog odbora podružnice Podgorica

22. 3. 2007. održana je 4. sjednica Upravnog odbora podružnice Podgorica. Razmatrano je pitanje animiranja novih članova, organiziranja kazališne predstave iz Hvara, obveza u vezi održavanja godišnje skupštine Hrvatskoga građanskog društva koja će se ove godine održati u Podgorici 21. 4. Nakon skupštine u CNP-u održat će se koncert gradskog zbora Brodosplit iz Splita.

Sjednica Upravnog odbora podružnice Kotor

24. 3. 2007. održana je 31. sjednica Upravnog odbora podružnice Kotor na kojoj su razmatrana sljedeća pitanja: financijski izvještaj za

veljaču 2007., organiziranje kazališnih predstava i koncerata u povodu uskršnjih blagdana, realiziranje projekta Bokeljska priča, priprema za godišnju skupštinu, raspodjela nabavljenih pelena za odrasle i zahtjev Hrvatske građanske inicijative za ustupanje dijela Hrvatskoga glasnika za njihove potrebe.

HGD na zimskom bazenu

Kancelarija Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore preseljena je iz Staroga grada u prostorije na zatvorenom bazenu u Škaljarima. Telefonski brojevi ostali su isti: 082 304 232, faks 082 304 233.

Opremanje prostorija pomogli su Dubrovačko-neretvanska županija, gradovi Zadar, Bjelovar, Osijek, Hvar, a najavljena je pomoć i Split-sko-dalmatinske županije, Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske matice iseljenika.

Iz tiska je izašao Hrvatski glasnik, broj 26.

Premijera „Libertasa“

25. 3. 2007. nakon premijere filma Veljka Bulajića „Libertas“ u Zagrebu i Dubrovniku, u Crnogorskom narodnom pozorištu u Podgorici prikazana je premijera na koju su pozvani i predstavnici Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore. Nakon Podgorice, film je prikazan i u Tivtu, u organizaciji Nacionalne zajednice Hrvata.

koja je ove godine izborna, po načelima novog statuta. Dogovoreno je da se što prije održe sastanci podružnica ili povjereništava u općini Tivat i Kotor na kojima bi se izabrali delegati za Skupštinu i dali prijedlozi za članove Upravnog i Nadzornog odbora Društva.

Gostovanje Hvarskog pučkog kazališta

28. 3. do 30. 3. Hvarsko pučko kazalište, u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, gostovalo je u Podgorici, Tuzima, Kotoru i Baru s predstavom „Prikazanje života svetoga Lovrinca mučenika“.

Nacionalna konferencija

30. 3. 2007. u Podgorici je održana nacionalna konferencija u organizaciji Agencije za lokalnu demokraciju iz Nikšića, na temu „Definiranje i mjesto manjina u novom Ustavu“. Na ovom skupu govorili su prof. dr. Nebojša Vučinić iz Podgorice i prof. dr. Siniša Tatalović iz Zagreba. U ime Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore sudjelovala je Jadranka Vojičić, tajnica Upravnog odbora podružnice Podgorica.

Sjednica Upravnog odbora i podružnica

28. 3. 2007. održana je u novim prostorijama na zatvorenom bazenu zajednička sjednica Upravnog odbora Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore s članovima Upravnih odbora podružnica Tivat i Kotor. Prisutni su upoznati s aktualnim događanjima u proteklom razdoblju i predstojećim manifestacijama i aktivnostima u prvoj polovici tekuće godine. Najvažnija tema bila je kako organizirati godišnju skupštinu,

Sjednica podružnice Kotor

31. 3. 2007. održana je sjednica podružnice Kotor na kojoj je dogovoren princip izbora delegata za skupštinu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore po principu jedan delegat na deset članova.

Sjednica Upravnog odbora podružnice Bar

4. 4. 2007. održana je 44. sjednica

KRONIKA DRUŠTVA

Upravnog odbora podružnice Bar u proširenom sastavu. Izabrani su delegati i predloženi kandidati za organe skupštine Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

Nadzorni odbor

10. 4. 2007. Nadzorni odbor Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore izvršio je pregled financijskog poslovanja za 2007. i pripremio izvještaj za skupštinu.

Održana je 5. sjednica Upravnog odbora podružnice Podgorica na kojoj su izabrani delegati i predloženi kandidati za organe skupštine.

OBAVIJEST

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore realiziralo je, u okviru programa humanitarne pomoći našim članovima, dugo planiranu rehabilitaciju jednog invalida iz Kotora, a uz pomoć prijatelja HGDCG-a Ljubomira Urlića i Rehabilitacijskog centra iz Splita. Nakon uspješnog oporavka pacijent se vratio kući.

Sjednica Upravnog odbora HGDCG-a

11. 4. 2007. održana je 32. sjednica Upravnog odbora Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore u Kotoru na kojoj su razmatrani materijali za skupštinu i svi relevantni detalji kako bi se uspješno organizirala.

Prva sjednica Savjeta

12. 4. 2007. održana je 1. sjednica Savjeta HGDCG-a na kojoj su usvojeni prijedlozi svih dokumenata za godišnju skupštinu. Po novom statutu, članovi Savjeta predsjednici su podružnica Podgorica, Bar, Kotor i Tivat i po jedan član iz većih podružnica, Kotor i Tivat.

Gostovanje zbora „Hrvatica“

14. i 15. 4. 2007. Hrvatsko građansko društvo Crne Gore organiziralo je gostovanje ženskog pjevačkog zbora „Hrvatica“ koje djeluje u sastavu društva „Hrvatska žena – Grad Zagreb“. Koncerti su održani u Kotoru, Tivtu i Baru.

Split Ship Management

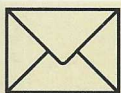
Prepustite nama Vaše kormilo

Head Office - SSM House
Boktulin put, 21000 Split
Tel + 385 21 558 558
Fax + 385 21 558 555
e-mail ssm@ssm.htnet.hr
websites www.ssm.hr
www.ssmtravel.com

Full/Part Shipmanagement for Ships & MegaYachts
Full/Part Crew Management and Crew Supply
Technical Supervision – Newbuild & Drydock Supervision
Pre-purchase & Condition Surveys – Vessel/Yacht Valuations
Ships Agency - Stores & Spare Parts Provision to Ships/Yachts
Commercial Management - Vessel/Cargo Brokerage
Professional Training for Seafarers & Yachting
IATA Travel Agency for Flights & Tourism

SPLIT ROTTERDAM WASHINGTON MONTREAL SINGAPORE AUCKLAND PUSAN

Pisma čitatelja

U našu redakciju u sve većem broju pristižu vaša pisma. Uz zahvalnost za pohvale i podršku, obavještavamo vas da ćemo ih objavljivati i kada su veoma kritična. Molimo vas samo da pisma potpišete, uz eventualnu napomenu da ime i prezime ostane poznato samo redakciji.

Uredništvo

Sjećanje na Bokarice

U „Hrvatskom glasniku“ br. 26 dirnula me priča Darija Musića o nemilim minulim događajima kao i današnjim pomirljivim tumačenjima agresije na Dubrovnik, Konavle, Župu i primorje. Mada se o tome i ranije pisalo, nije me sramota priznati da nijesam mogao zadržati suze gledajući spaljenu kuću obitelji Bokarica u Konavlima i potresno naslovljenu pjesmu „Dubrovniče oprosti“ Jevrema Brkovića.

Priča me je podsjetila na saznanja iz rane mladosti, II svjetskog rata, vezanih upravo za obitelj Bokarica. Naime, kada je moja baba u vrijeme talijanske okupacije i velike neimaštine pješice prosila karitad sa mojim starijim bratom sve skoro do Dubrovnika preko Konavala, ponosna na nas četiri unuka u težnji da preživimo tužnu epizodu naše bijedne mladosti i ratnoga vihora, naišla je na širom otvorena vrata u obitelji Bokarica. Kao prijatelji i dobročinitelji odmah su starijega brata Nikolu ostavili kod njih da služi čuvajući stoku i druge potrebe u kući, da bi ostala trojica braće lakše preživjeli. Možda je u svemu tome bilo malo sreće u nesreći što je baba bila

Talijanka (došla u Boku davne 1885) pa je maternjim jezikom lakše prolazila okupatorske provjere. Tako je bilo sve do poslije rata, a brat se danas u poznim godinama rado prisjeća obitelji Bokarica.

Ja se također prisjećam iako sam bio dijete predškolskog uzrasta. Zapravo, danas mi se čini da ni okupatori za vrijeme tog rata nisu nanosili toliko zla na ovim prostorima koliko su to činili „dobrovoljci“ u pohodu na Dubrovnik i Konavle. Nazvao bih to bratoubilačkim ratom, jer smo do tada gotovo 50 godina živjeli u miru, bez mržnje. Izgleda da je za tih 50 godina genetički tinjala u korijenima onih „dobrovoljačkih“ heroja koji danas mole Dubrovnik da im oprosti. Pa ako im i oprosti u ime demokracije, da li su se zapitali da li im odista može zaboraviti u ime ranjene duše?

I zato, kako kaže gosp. Musić, ne treba da budemo iznenađeni ako se u posjetama Dubrovniku i Konavlima desi poneki slučaj napada na autobuse ili automobile „s one strane“.

Osobno sam nostalgично vezan za Dubrovnik, i evo, zahvaljujući HGDCG, poslije skoro 20 godina ponovo mu se vraćam noseći ponosno, sa neopisivom srećom, visoko podignuti hrvatski barjak na fešti Sv. Vlaha po prvi put i tako nastavljam obiteljsku tradiciju odanosti svojim korijenima.

Nadam se da će i ubuduće dolaziti do organiziranih posjeta Dubrovniku preko HGDCG ili Biskupije iz Kotora.

Božo Usanović
Prčanj

TAKO SMO NEKAD ZBORILI

AVIZAT – opomenuti, obavijestiti. „Ja sam te avizao, pa ti čini kako znaš“. „Ajde avizaj Anđelku da je Gracijela dobila malu“. **AVIZAT SE** – sjetiti se, prisjetiti. „Avizao sam se da je bilo tako“.

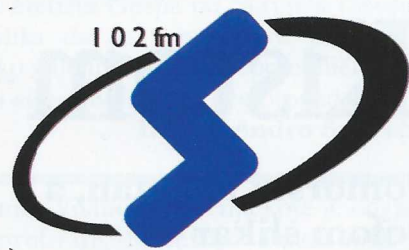
DAMIŽANA – velika staklena flaša opletena šibljem. Na Prčanju, Muu i Stolivu zabilježeno demičana, u Grblju damidžana i demičana. „Operi mi dvije demičane, jer idem u Konavle za vino“.

GUŠT – ukus, uživanje. „Pravi mi je gušt poč na more ribat na bukvice“. „Po mom guštu si joj to sašila, kao da sam ja“.

INFISAN, INFİŠAN – umišljen, fig. zaljubljen. „Infišan je u nju i nokoga drugoga ne vidi“. **INFİŠAT SE** – umisliti se. „Infišao je da je bolestan“.

KOMODAN – udoban, opušten, bezbrižan. U Grblju zabilježeno komotan i u smislu prostran. „Sada si komodan, svi su pošli, pa mi pričaj što je bilo“. „Ovo dijete je, bogami mnogo komotno, moraš ga malo priteć“.

PENDENCA – nagib, uzbrdica. U Grblju, Kavču i Mrčevcu zabilježeno pendenca. „Uza Sutorinu je velika pendenca“. „Velika je pendenca, taj bokun puta obično se skalam s biciklete pa ga učinim pješke“.

SKALA RADIO

Kotor

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

Jedan od jedrenjaka

*Projekt „Marinist Ivankaović i
njegovo doba“ u Zagrebu i Dubrovniku*

Kistom sačuvani brodovi

**Pomorski kapetan, a
potom slikar
jedrenjaka Bazilije
Ivanković stvorio je
zavidan opus slika
naših jedrenjaka i
prvih parobroda**

Projekt „Marinist B. Ivankaović i Boka kotorska“ u organizaciji Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb, i u suradnji sa Pomorskim muzejom Crne Gore iz Kotora, središnji je događaj u povodu 80. obljetnice djelovanja Bokeljske mornarice u Zagrebu, a čine ga retrospektivna izložba slika

Bazilija Ivankaovića i izložba „Bokeljska mornarica i njeni kapetani“, te prateći katalozi „Slikarsko djelo B. Ivankaovića“ autorice **Nade Fisković** i „Portreti bokeljskih jedrenjaka“ autora **Željka Brguljana**.

Izložba je bila postavljena od 16. prosinca 2006. do 13. siječnja 2007. u Gliptoteci HAZU u Zagrebu, a

potom u veljači 2007. u Kneževom dvoru u Dubrovniku.

Idejni su začetnici ovog međunarodnog projekta, koji je privukao veliki interes javnosti, predsjednik „Bokeljske mornarice 809 Zagreb“ dr. **Josip Gjurović**, direktorica Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru prof. **Mileva Vujošević**, autori su prof. Nada Fisković i prof. Željko Brguljan, a pokrovitelji Ministarstvo kulture Republike Hrvatske i Ministarstvo kulture Republike Crne Gore, čiji su resorni ministri **Božo Biškupić** i **Predrag Sekulić** prisustvovali otvorenju izložbi.

Potaknuti željom da izvučemo iz zaborava opuse značajnih, a zamenjenih bokeljskih stvaralaca koji su svojim djelom prelazili granice i omogućivali nam uključivanje u europske tokove, započeli smo tu nakanu s bokeljskim portretistom brodova XIX stoljeća. Pomorski kapetan, a potom slikar jedrenjaka Bazilije Ivanković (Carigrad, 1815-Trst, 1898) djelujući daleko od zavičajne Boke stvorio je zavidan opus slika naših jedrenjaka i prvih parobroda, koji zahvaljujući njemu i danas plove Sredozemljem povezujući talijansku, hrvatsku, crnogorsku i druge obale, budeći nam nadu u opstanak, ali i suočavajući nas sa mogućnošću potonuća. Na retrospektivnoj izložbi prezentirano je oko 140 Ivankovićevih portreta jedrenjaka od kojih su deseci prvi puta prikazani javnosti.

Paralelna izložba „Bokeljska mornarica i njeni kapetani“, koja zbog pomanjkanja prostora nije prenesena u Dubrovnik, prezentirala je kratku povijest Bokeljske mornarice i njene podružnice u Zagrebu, te je nizom eksponata (panoi, slike, brodske instrumenti, oružje, odore, zavjetne pločice...) predložila sliku pomorske svakodnevice, a kroz niz priča o znamenitim kapetanima koji su bili sudionici značajnih događaja XIX stoljeća (**I. Visin, F. Bellavita, M. Florio, V. Gjurović**) podsjetila na značaj bokeljskog pomorskog korpusa.

Za vrijeme trajanja izložbe održana su u prostorima Gliptoteke

Neophodna restauracija

Sa otvorenja izložbe u Zagrebu

Da bi se mogla realizirati izložba sa do sada najvećim brojem portreta brodova, trebalo je sakupiti slike sa cijele istočne obale Jadrana, od Kotora do Rovinja.

Bokeljski brodovlasnici i kapetani su kod B. Ivankovića naručili mnogo slika portreta brodova. Za izložbu je tako Pomorski muzej iz Kotora ustupio sve portrete; zatim su tu bile slike iz zbirke svetišta Gospa od Škrpjela, Župne crkve na Prčanju, crkve sv. Eustahija u Dobroti, Zavičajnog muzeja Herceg Novi i nekoliko slika koje su u privatnom vlasništvu.

Osim slika iz Boke, tu su i slike iz Pomorskog muzeja i Kapucinskog samostana u Dubrovniku, Franjevačkog samostana Kuna na Pelješcu, Pomorskog muzeja i župne crkve u Orebiću, HAZU u Splitu, Muzeja grada Trogira, HAZU Zadar, Pomorskog muzeja iz Rijeke i Zavičajnog muzeja iz Rovinja. Na izložbi su i portreti brodova iz Etnografskog muzeja, Gliptoteke HAZU i Hrvatskog povijesnog muzeja iz Zagreba.

Mnogo je slika za ovu priliku restaurirano, ali primijetili smo da mnoge slike vape za restauracijom, kao npr. Slike iz svetišta Gospa od Škrpjela i Župne crkve na Prčanju. Ovo je možda prilika da se zainteresira javnost za pronalaženje sredstava za restauraciju tako vrijedne slikarske spomeničke baštine koja se nalazi u Boki kotorskoj, da bi se sačuvala od daljeg propadanja.

Ing.br. Andro Saulačić

HAZU u Zagrebu i dva propratna događaja. Koncert posvećen velikom hrvatskom skladatelju, Škaljarinu **Ivanu Brkanoviću**, te prezentacija njegove autobiografske knjige „Sjećanja“, a u povodu 100. obljetnice njegova rođenja. Drugi događaj je predavanje „Pothvat kapetana Ivana Visina“ u povodu 200. obljet-

nice Visinova rođenja koje je održao prof. dr. **Milenko Pasinović** iz Dobrote.

Sva spomenuta događanja pobudila su veliko zanimanje kulturne javnosti, te bila praćena u radijskom i TV programu, dnevnom tisku i specijaliziranim tjednicima.

Željko Brguljan

*Svečanosti u povodu 60 godina od osnivanja
prve Muzičke škole u Kotoru*

Vraćen dug Vidi Matjan

U Školi za osnovno i srednje obrazovanje u Kotoru organizirane trodnevne svečanosti povodom 60 godina od osnivanja prve Muzičke škole, kao i svečani čin promjene njenog naziva u Muzička škola «Vida Matjan».

Namjera je bila odužiti se ženi koja je ostavila neizbrisiv trag u muzičkom životu Kotora, svestranom muzičaru, kompozitoru, pedagogu, dirigentu i muzikologu, koja je osnovala prvu privatnu Muzičku školu koje se ubrzo integrirala sa državnom na čijem čelu je ostala pune dvije decenije.

Svečanosti su počele otvaranjem izložbe arhivskih dokumenata iz ostavštine Vide Matjan koja se nalazi u Istorijskom arhivu u Kotoru, a autorica mr. **Jelena Antović** je sa puno ljubavi i lijepih sjećanja na svoju profesoricu ušla u realizaciju projekta koji je privukao značajnu pažnju brojnih građana.

Nakon izložbe, u koncertnoj dvorani Muzičke škole- crkvi Sv. Duha, upriličen je «Homage Vidi Matjan».

Uvodnu riječ je dala direktor škole **Marina Dulović**, a o životu i djelu Vide Matjan je govorila prof. **Ivana Antović**.

Program svečanog koncerta su činila autorska djela kompozitorice, uglavnom pisana za djecu uz učešće i profesora škole kao izvođača u kamernim sastavima sa dvije kompozicije si-

mboličnog naslova: «Svitanje» i «Noć». Pored solista na različitim instrumentima, pažnju su privukla i dva hora: hor niže škole pod dirigentskom palicom mlade prof. **Laure Jovanović** i Ženski hor srednje škole, kojim je dirigirao prof. **Mihajlo Lazarević**.

Narednog dana, proslavi su se pridružile kolege iz Civica Scuola di Musica – Corsico iz Milana, koji su u istoj dvorani, crkvi Sv. Duha, izveli koncert sa djelima talijanskih autora a u povodu značajnog jubileja škole kompozitor **Sebastiano Cognolato** je posvetio kompoziciju «Put u Kotor», koja je te večeri premijerno izvedena na opće zadovoljstvo i uz dugotrajan aplauz.

Narednog, trećeg dana proslave, u posjetu školi je stigao novoimenovani ambasador Republike Slovenije u Crnoj Gori **Jernej Videtič**.

Izrazio je zahvalnost i zadovoljstvo što je škola dobila ime jedne Slovenke, i pokazao zainteresiranost za suradnju između Muzičke škole

«Vida Matjan» i muzičkih škola u Sloveniji. Također je razgledao izložbu u Kotorskom arhivu i razgovarao sa gradonačelnicom Kotora **Marijom Čatović** i njenim suradnicima.

Postavlja se pitanje kako je lik Vide Matjan i nakon skoro četiri decenije od prestanka rukovođenja i pedagoškog rada ostao da leluja među zidinama drevnog Kotora, i kako je uspjela da u maloj poslijeratnoj sredini odgoji brojne kvalitetne muzičare koji njen

svijetli lik nose u srcima?

Vida Matjan je rođena 6. maja 1896. godine u Ljubljani u porodici oca grafičkog radnika i majke solo pjevačice. Pohadala je građansku školu i maturirala je u gimnaziji 1914. godine. Paralelno sa gimnazijom išla je u Glazbenu maticu. Njeni profesori su bili **Vaclav Talich**, **Prelesnik** i **Anton Trost**. Kako joj je bilo već 15 godina Vida je svojom upornošću i marljivim radom nastojala da nadoknadi propušteno a rezultati su bili vrlo očigledni. Njen trud i uloženi rad su sve više dolazili do izražaja i počele su pripreme za prijemni ispit na Muzičkoj akademiji u Beču.

Izbijanje Prvog svjetskog rata 1914. remeti njene planove, kao i iznenadni gubitak majke. Ubrzo stupa u brak sa **Alojzom Matjanom** kome muzika i umjetnost također nisu bile strane, i u njihovoj kući u okolini Ljubljane se okupljao krug umjetnika poput književnika **Ivana Cankara**, kipara **Lojza Dolinara**, slikara **Antuna Gojmir** i kompozitora **Lucijan Marija Škerjanca**.

U tom periodu, kako je naglo prekinuto njeno muzičko obrazovanje, sa velikim darom i strašću se počela baviti scenskim radom, slikanjem na svili, drvetu, porculanu i glini. Kao i sve u životu i to je radila vrlo uspješno i ubrzo dobila angažmane za mnoge operne kuće.

Od 1930. god. živi u Beogradu i na-

pokon nastavlja svoje školovanje.. Upisuje muzičku školu « Stanković » i 1935 .god. završava viši stepen škole, izjednačene s Muzičkom akademijom koja tada nije ni postojala. Tokom školovanja u Beogradu, imala je sreću da surađuje sa profesorom i kompozitorom Emilom Hajekom, sa kojim je na svom diplomskom ispitu izvela čuveni Chopinov e –moll koncert.

Do početka Drugog svjetskog rata bavila se pedagoškim radom ,a nakom bombardovanja Beograda Kotor je imao sreću da u svoje okrilje primi ženu koja će uspjeti da tradicionalno muzičko stvaralaštvo poveže sa evropskim umjetničkim iskustvom. Krasila je velika duhovna, radna energija i entuzijazam. Ličnim primjerom je upućivala na rad i red, predano, znanjački i odgovorno je vodila školu koja je stekla ugled i zauzela značajno mjesto u poslijeratnom Kotoru.Sa posebnim pedagoškim i psihološkim metodama je znala djeci da približi i učini interesantnim bavljenje muzikom. U svom radu je težila stalnim inovacijama, pronalazila interesantna riješenja u savladavanju tehničkih problema prilikom vježbanja, komponovala je za djecu, dirigovala, kore-petirala, režirala i po odlasku u penziju otpočela muzikološka istraživanja.

Inventivna, agilna, uporna ličnost široke kulture koja sebe nikada nije stavljala u prvi plan ispred institucije škole, školu je djeci učinila drugim domom što je bilo presudno za mnoge njene učenike koji su pošli stopama svog učitelja i postali priznati umjetnici, direktori muzičkih škola i mnogobrojni pedagozi. Spomenut ću neke od njih: **Darinka Matić –Marović, Miroslav Homen, Tripo Simonuti, Lorenzo Jakičević, Tamara Jovičević, Božidar Radović** i mnogi drugi. Takođe je veliki broj onih koji su stekli dobre osnove za kvalitetan rad na amaterskom djelovanju i širenju muzičke kulture. Njena muzička aktivnost u Kotoru počinje osnivanjem» Privatne muzičke škole Vida Matjan «1945.god.koja se nakon dvije godine,tačnije 11.marta 1947. god. stapa sa novootvorenom državnom, na čijem čelu ona ostaje do 1969.god. kada odlazi u penziju.

Raznovrsnost nastave u školi i njena svestranost su učenike pored redovnih časova instrumenta i solfeđa, zadržavali u školi baveći se glu-

mom,plesom i recitacijom.Najbolji primjer za to su izvođenja kompozitorskih djela Vide Matjan u vidu muzičko –scenskih bajki.Ona je napisala muziku ,izrađivala scenografiju, režirala, šila kostime ,vodila koreografiju i dirigovala. Ukupno je napisala 8 bajki.

Najveći uspjeh doživjela je «Besana šumska noć» na tekst Miloša Miloševića, a prikazana pred kongresnim fo-

pripremni razred.

U periodu od 1949.do 1969. godine škola je brojila 170 –180 učenika a saradnja s roditeljima i društvenom sredinom je bila na zavidnom nivou. Radni rezultati Vide Matjan nikada nisu ostajali nezapaženi i van okvira grada. Škola je nizala uspjehe i postala čuvena na prostorima bivše zemlje u čijim beneficijama i mi sada uživamo.

Doživjela je duboku starost, njen

Vida Matjan

rumom muzičkih pedagoga 1964 god. Za ovo djelo autorka je dobila i najveće crnogorsko priznanje Trinaestojulsku nagradu.

Uvela je nove odsjeke –trubu,tamburicu,harmoniku,gusle formirala orkestre, horove,kamerne ansamble i trajno privlačila mlade za poziv muzičara. Isticala se u radu s najmlađim uzrastom i razvijala posebne metode približavanja muzičkih početaka za

rad je uvijek krunisan značajnim društvenim priznanjima, poštovanjem učenika, kolega, saradnika i sredine. Posebno je fascinantna činjenica da nakon skoro četiri decenije od prestanka njenog radnog angažmana i djelovanja, sjećanje na ženu čeličnog duha i ogromne radne energije ne jenjava.

Marina Dulović,
direktor Muzičke škole «Vida Matjan »

Mletačko doba

U posljednjem stoljeću mletačke uprave u Herceg-Novom nekadašnje se gusarsko uporište razvija u važan vojno-strateški i trgovački centar, a njegovo se stanovništvo sve više usmjerava na razgranatu pomorsko-trgovačku djelatnost.

U pomorskoj privredi grada sve više sudjeluju i pomorci i poduzetnici iz okolnih naselja (Bijela, Kruševica, Topla i dr.). Prema istraživanjima vrsnog proučavatelja bokeljske povijesti Miloša Miloševića velik prinos u poletu hercegnovske trgovine nakon Morejskoga rata dali su dojučerašnji hajduci, čiji je kapital bio od presudne važnosti za uspješno usmjeravanje grada u unosne pomorsko-trgovačke poslove diljem Jadrana i Sredozemlja.

Kao vodeće brodarske obitelji Herceg-Novoga iz toga vremena

Milošević izdvaja Androviće, Baltiće, Bjelopavliće, Boškoviće, Cicoviće, Cotiće, Cvjetkoviće, Daniloviće, Dukoviće, Đenoviće, Đurđević, Đurišić, Gopčević, Ilić, Ivankoviće, Kosić, Lazarije, Matkoviće, Milutinović, Mirković, Musić, Nikolić, Palikuć, Pavković, Petrović, Radović, Sasović, Stanišić, Stanović, Špadić, Tomašević, Vidaković, Vojnović-Knežević, Vučetić, Vuković, Želalić, Živković i druge. Tijekom XVIII. stoljeća brojni brodovi iz Herceg-Novoga plove duž svih važnijih jadranskih i sredozemnih luka. Na izmaku XVIII. stoljeća, 1790. godine, ovdje su zabilježena 22 patentirana kapetana, dočim je 1814. godine u Herceg-Novom, prema službenim popisima, ubilježeno 87 patentiranih i nekoliko nepatentiranih brodova pod zapovjedništvom kapet-

ana iz hercegnovske općine. Sveukupno, tijekom posljednjega vijeka opstojnosti Serenissime, u hercegnoj je općini zabilježeno oko 70 bratstava koje su pokoljenjima davala kapetane i pomorce.

Herceg-Novi u vrijeme svoje uključenosti u mletačke prekojadranske posjede doživljava i značajne urbanističko-graditeljske preinake. Useljavanjem brojnoga novoga stanovništva iz zaleđa, obnovom trgovine i brodarstva i ponajprije – prestankom ratnih djelovanja u nesporednom susjestvu – stvorene su pretpostavke za brži zamah gospodarstva, ali i za promjene u kulturnom krajobrazu grada i njegove okolice. Grad se širi i izvan zidina (prema naselju Topla), podižu se nove stambene četvrti (predgrađe Citadella) i patricijske palače (ponajprije kotorskih i peraških

obitelji), dograđuju stare (Španjola) i podižu nove fortifikacije (For-tem-are), obnavlja nekoć davno uspostavljena brodograditeljska djelatnost te grade trgovačka konačišta i lazaret.

U XVIII. stoljeću Herceg-Novi nastanjuje i sve više pravoslavnoga žiteljstva iz zaleđa. Grad sve više dobiva multietničko obilježje, o čemu svjedoče i brojna crkvena zdanja sagrađena u postoosmanlijsko doba. Izdvajaju se crkve franjevačkoga samostana Sv. Antuna Padovanskog (1687.) i kapucinskog Sv. Franje (1688.; danas posvećena Sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću), kao i toplanske pravoslavne crkve Vaznesenja (1713.) i Sv. Đorđa (1688.). Većina ovih sakralnih zdanja – osim skromnih domaćih kasnobaroknih elemenata – nemaju veću umjetničku vrijednost, već su ponajprije posvjedočenje vremena u kojemu nastaju. U posljednjoj četvrtini i na izmaku XVIII. stoljeća nastaje i poznato graditeljsko zdanje pravoslavnog manastira i crkve Savina (1777.-1799. godine), graditelj kojega je bio korčulanski klesarski meštar Nikola Foretić, koji ovome djelu (crkva Uspenja Bogorodice) – uz bizantsku sakralnu graditeljsku tradiciju – daje i obilježja stilskega preplitanja sa za-kašnjelom renesansom i barokom.

Sve će to biti prekinuto 1797. godinom, kada s povijesne pozornice zauvijek nestaje Prevedra Republika, a grad Herceg-Novi, kao i susjedna područja, ulaze u sasvim novu, suvremenu epohu svojega povijesnoga razvoja. Slijedeći sudbinu ostaloga dijela Boke, Herceg-Novi će nakon 1797. godine biti pod suverenitetom austrijske, ruske i francuske uprave (do na paru trajno s pomorske pozornice odvođe nekoć blistave flote jedrenjaka bokeljskih brodara, gase se i posljednji novljanski brodari, propadajući ili se – više ili manje uspješno – prilagođavajući novim tijekovima trgovine i pomorstva. Prodaja posljednjega jedrenjaka iz novljanskoga kraja, "Slobode" obitelji Milinović iz Kumbora početkom XX. stoljeća, stoga je činjeničan i simboličan prijelaz u novo doba i drugačiju povijesnu etapu razvoja toga kraja.

dr. sc. LOVORKA ČORALIĆ

Predstavljamo nove knjige

Obavezna literatura

Aleksandar Saša Zeković, «Ljudska i manjinska prava u praksi», Centar za građansko obrazovanje i Centar za razvoj nevladinih organizacija, Podgorica, 2006

Studija Aleksandra Saše Zekovića o nekim važnim aspektima primjene manjinskih i ljudskih prava u Crnoj Gori u posljednjih nekoliko godina, predstavlja značajan publicističko-teoretski doprinos sagledavanju i razumijevanju ove izuzetno osjetljive i delikatne pravno-politikološke, socijalne i kulturološke problematike. Ovo zbog tematike koju Zeković analizira, kao i načina na koji to čini.

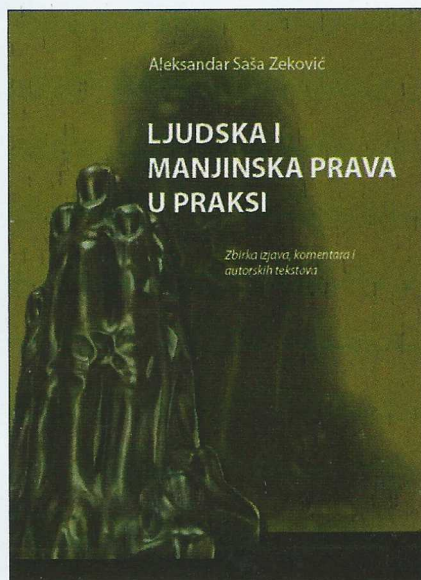
Predmet analize su socio-političke prilike u Crnoj Gori posljednjih godina u kontekstu raspada bivše SFRJ i teži slučajevi kršenja ljudskih, posebno manjinskih prava značajnog dijela građana Republike Crne Gore. U tom smislu Zeković razmatra pitanja uloge crnogorskih vlasti, posebno policije, u ovim procesima, nužnost suočavanja s prošlošću, denacifikacije i lustracije, suradnje s Haškim tribunalom, uloge medija, uopće pitanja društvene i pojedinačne odgovornosti za zloupotrebe vlasti i česta kršenje ljudskih prava u ovom vremenu u Crnoj Gori. Posebnu pažnju Zeković posvećuje problemima manjina u ovom kontekstu, ukazujući na konkretne slučajeve kršenja manjinskih prava, diskriminacije i nejednakog

tretmana pripadnika većine manjinskih naroda u ovom periodu u Crnoj Gori. U tom smislu studija je važno historijsko i političko svjedočanstvo o ovim događajima, koji se ne smiju zaboraviti kako se ne bi nikada više ponovili.

Analizirajući konkretne slučajeve kršenja ljudskih i manjinskih prava u Crnoj Gori, Zeković, pored uzroka i posljedica ovih događaja, dolazi do veoma korisnih zaključaka i sugestija u vezi konkretnog reguliranja i zaštite pojedinih, važnih pitanja ostvarivanja ljudskih i manjinskih prava, posebno uporabe jezika, zastupljenosti manjina u sadržajima reformiranih nastavnih planova i programa, obrazovanja na manjinskim jezicima, izražavanja slobode vjere i sprječavanja njezine političke zloupotrebe.

U svakom slučaju studija će obogatiti inače prilično skromnu literaturu posvećenu problematici ljudskih prava u Crnoj Gori, i u tome smislu predstavljati će obaveznu literaturu za sve zaposlenike ovog humanističkog i emancipatorskog koncepta na praktičnom i teorijskom planu.

prof. dr. Nebojša Vučinić

*IZ KOTORSKOG ARHIVA: O uvjetima prodaje ribe u
prvim danima austrijske vladavine*

Ribe, ribe, ribe...

Austrijska je vojska po ulasku u Boku 1797. godine postupno počela primjenjivati nove zakone (austrijske), ali tamo gdje je to bilo u njezinu korist, ostavljala je one stare, naslijeđene.

Takav je bio i slučaj kada je u pitanju bila riba, jedan od najvažnijih prehrambenih artikala pored brašna i ulja u Boki u to vrijeme. Na početku dokumenta vidimo da stanovništvu Boke prijeti velika nestašica ribe, što je u to

pojava, to jest nema strogih sanitarnih i tržnih propisa. U ono vrijeme nije bila moguća takva prodaja jer su kazne za bilo koji prekršaj spomenutih propisa bile visoke, od novčane kazne do kazne zatvora.

Ovaj dokument nalazi se u fondu UPA (Prva austrijska vladavina 1797. - 1805.), IAK, UPA II-S.N.

Slijedi prijepis:

NOI TOMMASO LIBERO BARO-

vrijeme praktično značilo glad. Da bi ulovljena količina ribe bila dostupna svima, postojali su strogi propisi načina i mjesta prodaje. Cijenu su utvrđivali «dusticijari» (nadzornici za cijene, nešto kao današnja tržišna inspekcija), a osim toga nitko nije mogao unositi ribu u grad, a da joj ne zna podrijetlo, tj. postojala je obveza da se prijavi osoba i mjesto gdje je rečena roba nabavljena.

I u današnje vrijeme u Boki nema ribe u izobilju, a prodaja putem uzvika: «Ribe, ribe, ribe...!» uobičajena je

NE

DI BRADY ec. CAVALIERE DELL'INSIGNE ORDINE MILITARE

Di Maria Teresa, Generale di Battaglia al servizio di S.M.I.R.A., e per la lodata Maestà Sua

Comandante generale Civile, e militare dell'Albania Austriaca, ec. ec.

La totale privazione di Pesce, in cui versa la Popolazione di questa Città, l'indisciplina dei Pescatori da Mulla, e gli abusi, che da essa derivano, obbligano il Generale Comando di questa

Provincia a richiamare alla sua osservanza le providenze stabilite dal cessato Veneto Governo sopra questo articolo.

Sarà perciò dovere di cadaun Suddito di conformarsi all'esatta esecuzione delli seguenti Capitoli.

I. Li Pescatori di Mulla in consonanza alle Leggi Municipali all'assunta obbligazione col loro Costituto, ed alla Terminazione Generalizia 14. Ottobre 1787. non potranno vendere il Pesce in altro luogo, che alla Marina di questa Città a comodo, e servizio degli Abitanti.

II. Non potranno essi Pescatori vendere il Pesce ad altro prezzo, che a quello, che viene stabilito dalla Limitazione, e che fosse fissato dalli Signori Giustizieri.

III. Il Pesce, che eccederà il peso di Libbre tre non averà stima, e potrà essere venduto a prezzo arbitrario, eccettuata la Rasa, il Pesce Cane, il Tono, ed altri simili.

IV. Nessun Individuo, o Comunità potrà astringere li Pescatori a vendere il Pesce a minor prezzo di quello, ch'è fissato dalla pubblica Limitazione.

V. Non potranno li Pescatori introdurre nascostamente in Città alcuna benché minima quantità di Pesce, ma dovrà essere pubblicamente venduto alla Marina.

VI. Sarà egualmente proibito ad ogni ordine di persone, e specialmente a quelle di servizio, di ridursi a Mulla a comprare il Pesce, ma dovrà cadauno fare la compreda di quanto gli occorresse a queste rive.

VII. Il Pesce che appartenesse a qualche privata persona, e che non fosse stato comprato, si dovrà manifestare alle Porte della Città, per essere scortato a chi spetta, colla condizione di dichiarare la persona, ed il

luogo, da cui proviene.

L'innosservanza di cadauno di questi articoli assoggetterà il Contraffacciente alla perdita del Pesce, ed anche a pene o pecuniarie, o afflittive a tenor della trasgressione.

Cattaro 9. Marzo 1799
TOMMASO B.n BRADY G.C.
PER FRANCESCO ANDREOLA
VENETO, STAMPATOR REGIO DI
CATTARO

Slijedi prijevod:

MI TOMA LIBERO BARUN
DI BRADY itd. VITEZ VELIKOG
VOJNOG REDA

Marije Terezije, bojni general u službi Njegovog Carskog, Kraljevskog, Apostolskog Veličanstva, i od uzvišenog Njegovog Veličanstva
glavni zapovjednik civilni i vojni
Austrijske Albanije itd. itd.

Potpuna oskudica ribe s kojom je suočeno stanovništvo ovoga grada, neposlušnost muljanskih ribara, zloupot-

rabe koje iz toga proizlaze obvezuju Glavnu komandu ove provincije da pozove na poštivanje utvrđenih pravila snabdijevanja koja je ustanovila bivša Mletačka uprava po tom pitanju.

Dužnost svakog podanika bit će da se točno pridržava danih uputa u poglavljima koja slijede.

I. Ribari s Mula u skladu s Općinskim zakonima, obvezama preuzetim iz svoga Statuta, i s generalskom terminacijom od 14. listopada 1787. godine neće moći prodavati ribu na drugome mjestu osim na gradskoj rivi na ugodnost i uslugu stanovnicima.

II. Rečeni ribari neće moći prodavati ribu po drugoj cijeni, osim po onoj koja će biti utvrđena pravilnikom koji će donijeti gospoda đusticijeri.

III. Riba čija težina prijeđe tri libere (1 libra iznosi 0,454 kg) neće imati utvrđenu cijenu, već će se prodavati po slobodnoj cijeni, izuzev raže, pešikana, tune i njima sličnih.

IV. Niti jedna osoba, kao ni Općina neće moći prisiliti ribare da prodaju ribu po manjoj cijeni, osim po onoj koja je utvrđena javnim pravilnikom (cjenovnikom).

V. Ribari neće moći krišom unijeti u grad ni najmanju količinu ribe, već će je morati javno prodavati na rivi.

VI. Isto će tako biti zabranjeno bilo kome, a pogotovu slugama uputiti se na Muo kupiti ribu, ali će svatko morati kupiti samo na rivi onoliko koliko mu je potrebno.

VII. Riba koja pripada bilo kome, a da nije kupljena, morat će se pokazati na gradskim vratima kako bi se moglo ući u trag tko je prodao, uz uvjet da se imenuje osoba i mjesto odakle dolazi.

Nepoštivanje bilo koje od ovih točaka dovest će do toga da prestupnik podliježe oduzimanju ribe, kao i novčanim kaznama, ili zatvorom.

Kotor, 9. ožujka 1799.

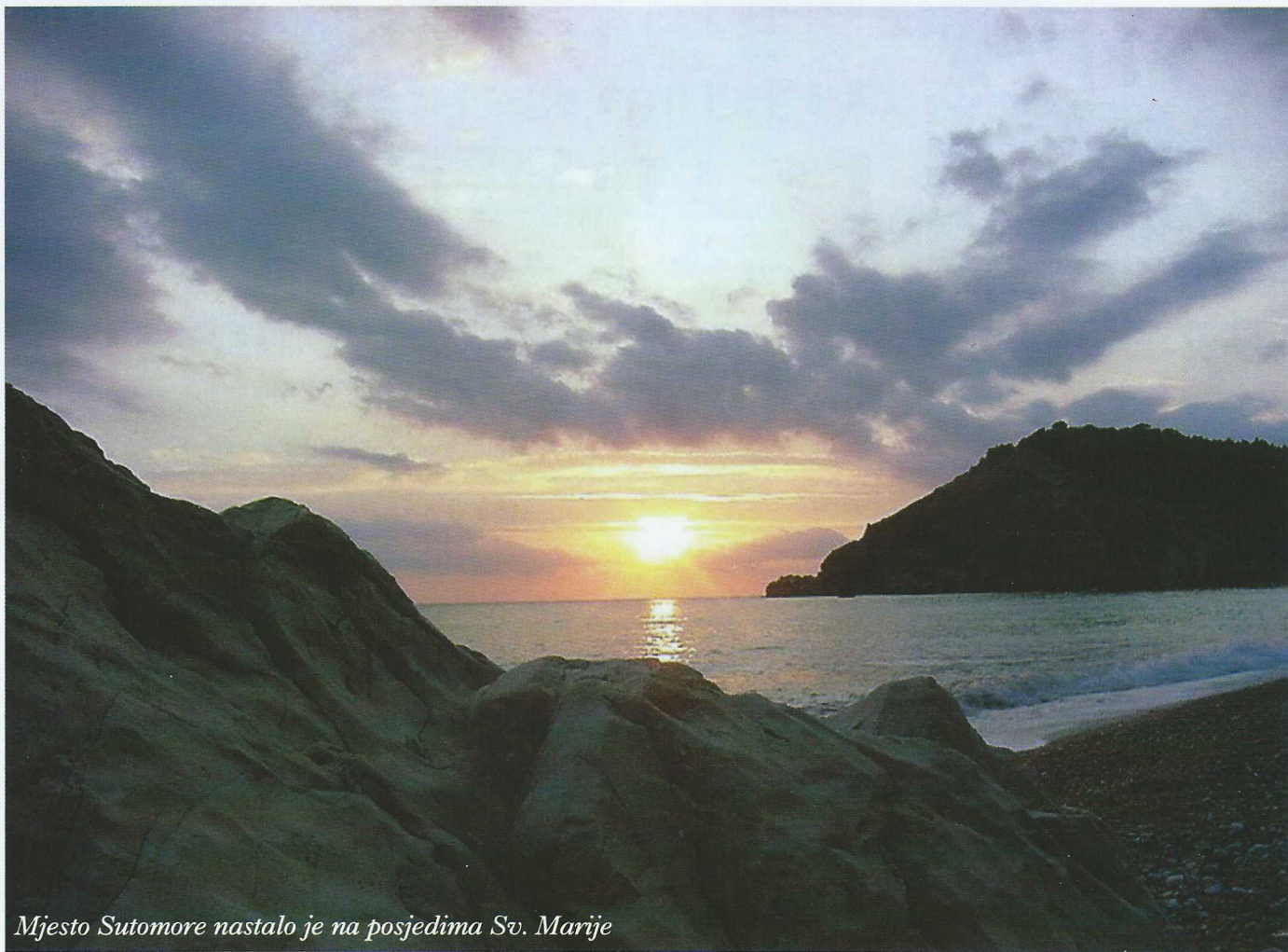
TOMA Baron BRADY, gl. zapovjednik

OD FRANČESKA ANDREOLE
MLEČANINA, KRALJEVSKOG
TISKARA U KOTORU

Arhivisti,
Joško Katelan
Borivoj Jovanović

Benediktinska opatija Svete Marije Ratačke na rtu iznad mora u zaljevu između Bara i Sutomora

Pozajmice vladarima

Mjesto Sutomore nastalo je na posjedima Sv. Marije

Benediktinska opatija Svete Marije Ratačke podignuta je na rtu iznad mora u zaljevu između Bara i Sutomora.

U vrijeme svog najvišeg razvojnog stupnja u XV. Stoljeću, Opatija je stekla toliku financijsku moć da je mogla pozajmljivati i pozamašne novčane svote vladarima za njihove potrebe, o čemu govore ugovori o pozajmicama Balši III. 1505 perpera, **Jeleni Balšić** 250 dukata, dug zetskoj vladarici koji je do polovice bio opro-

šten. Moć Ratačke opatije bila je zbog njezine nesumnjive gospodarske snage važan čimbenik na zetskom dvoru i utjecao je na dinastičke borbe u Zeti. Dokumenti potvrđuju čvrstu povezanost s Dubrovnikom čiju je naklonost uživala, dok je Dubrovnik zauzvrat posredstvom opata ratačkih na području zemalja Balšinih imao privilegij nesmetane trgovine.

Ipak, pored gospodarskog i političkog značaja za nas je najvažniji onaj crkveni koji je Ratačka opatija imala

na ovom području. Opatija je bila vlasnica većeg dijela zemljišta i broja crkava između Bara i Sutomora kao i drugih zgrada podignutih na njihovim posjedima. Mjesto Sutomore nastalo je na posjedima Sv. Marije što mu i ime koje po njoj nosi govori. Iz popisa prihoda kojim je Opatija raspolagala, pristizanih s dobara koja su se nalazila na mletačkoj teritoriji vidi se njena širina. Na samostanskim dobrima živjeli su i radili sluge i kmetovi raznih zanimanja: pastiri, zemlj-

oradnici, vinogradari, pčelari, mlinari, ribari, klesari, kovači i drugi. Još uvijek postoji tradicija bratstva Medovića i Kovača koji su bili u službi samostana Sv. Marije Ratačke, kako pamte preci sela Brca.

Svoje je posjede Opatija stjecala darovnicama, kupovinom i privilegijama kojima je bila oslobođena svih poreza i nadoknada, priskrbljenih obavljanjem diplomatskih poslanja. Na okolnim se posjedima gajila maslina pa je Opatija imala svoje mlinove za cijedenje ulja. Postoji račun po kojemu je 1452. godine Radoslav Radonjić iz Perasta trebao primiti 70 kotorskih perpera za popravak tih mlinova. Pored lijepih prihoda od zemljoradničkih i stočarskih proizvoda građevinski je kamen Opatiji donosio značajnu korist. Kvalitetni crveni ratački kamen izvožen je u Dubrovnik za obnovu Crkve sv. Vlahu, a nalazimo ga ugrađenog u brojnim crkvenim objektima uz obalu. Višekratno se u kotorskim arhivskim spisima već od 1333., a u Dubrovniku od 1398. spominju imena osoba "de Rottezio", što je oznaka tada prihvaćenog pojma Ratčana kao podanika. Iz tih se spisa vidi da su stanovnici Ratca vrlo često išli u Dubrovnik na izučavanje raznih zanata radeći po nekoliko godina kod dubrovačkih majstora. Bilo je i obrnuto, tako da su dubrovački majstori dolazili u Ratac radi popravka ili dogradnje crkve i opatijskoga grada.

Pravilo sv. Benedikta nalaže maksimalni autoritet i vlast opata. Sve dužnosti monaha određene su unutarnjim rasporedom i organizacijom po geslu "ora et labora" - moli i radi, što je unaprijed garantiralo razvitak monaške zajednice. Treba uvijek težiti što idealnijem praktičnom i duhovnom životu. Poznato je da su gosti benediktinskog samostana zbrinjavani dostojno Krista i da su se vrijedni monasi prema bolesnima odnosili milostivo, brižno i strpljivo. Ipak, sve su nevolje koje su tijekom povijesti zahvatile benediktinski monaški red

pripisane upravo neodržavanju tih bitnih točaka pravila. Iz onoga što je ostalo od nekad moćne Opatije može se očitati benediktinsko shvaćanje života i zajednice.

Danas se još može naići na tragove sutomorskog benediktinskog vrta koji je imao arhitektonsko-hortikulturno obilježje zemaljskog raja sa svojim pravokutno ozidanim vrtovima, sjenicama i stazama. Ratački su opati također uz barskog nadbiskupa i kotorskog biskupa, u interesima katoličke crkve, svrstavani u nezaobilazne crkvene i društveno-političke ličnosti pa je i njihovo imenovanje bilo pod direktnom ingerencijom rimskog biskupa. Imena opata Sv. Marije pojavljuju se vrlo često u obavljanju diplomatskih misija, kao izaslanici, opunomoćenici, savjetnici zetskih dinastija, ali i okolnih srpskih, albanskih, dalmatinskih i bosanskih vladara. Oni su apostolski protonotari i sastavljači velikaških povelja pa su često puta, pored obavljanja raznih diplomatskih misija, bili vješti i u financijskim transakcijama. Sudjeluju u antiturskim koalicijama na prostorima Zete i Albanije te su imali velik utjecaj u Rimu, Veneciji, Dubrovniku i kod autonomnih vlasti primorskih gradova, gdje su zahvaljujući utjecaju uživali simpatije.

Za mjesto opata Sv. Marije Ratačke mnogi su pokazivali interes iz sasvim razvidnih razloga. Sve su to bili ugledni i zaslužni ljudi svoga vremena jer je Opatija ratačka bila čuvena i bogata. Popis koji je u svom radu "Benediktinska opatija Sv. Marije Ratačke kod Bara" sastavio Savo Marković na temelju mnogih radova i dokumenata donosi sljedeća imena: Gualterius Abbas, 1247., Marchus Abbas, prije 1348., Paulus Ruggerii, 1347.-1367., Alexius de Arbano, 1367. - 1368., Nikola Benediktov (Lokrum), 1368. - 1369., **Johannes, 1389., d. Butius Abbas**, prethodno cistercijski prior (Tremiti), 1391., 1399., XV.v. ? Jakov, 1396., Luka Gu-

bačević (Paštrovići), 1421. - 1423., Đurđe **Pelinović (Georgius Pellino), de Novomonte, Monte Novo**, značajna politička ličnost u Zeti i Albaniji, 1436. - 1463., **Petar, prije 1441. ? Marko de Segna (Senj)**, prethodno franjevac, 1441. - 1452., odrekao se i postao senjski (1461.) i kninski (1462. - 1467.) biskup, Andrea Snaticcho, 1463., Andrea de Comutibus, arhidakon ravenški, 1455., 1465., Petar de Fortis (Korčula), apostolski akolit, 1465. - 1477., Stjepan Antunov, korčulanski kanonik, Ivan Bondimerius iz Skadra, Franjo Nikolin de Masi, barski klerik, 1506., Luka Alatović iz Bara, 1510. - 1521., Marin Modin, (Medin, Madi ?), 1531., Lorenzo (Lovre Marcantonius) Pisani, kasinski monah, Mlečanin, 1554. - 1604., **Prior** Antun, prije 1574. Neki su komendatari držali po nekoliko opatija u isto vrijeme: Dominik, ?, Giordano Orsini, kardinal, 1421., i sv. Ivana u Trogiru, 1425., Pavle Andeo, drački nadbiskup, 1467., Šimun Vosić (Vozić, Vosich) iz Motovuna, barski nadbiskup, 1462. - 1473. a zatim koperski biskup 1473. - 1482. i patarski nadbiskup; opat Sv. Marije Ratačke 1469. - 1474. i Sv. Juraja pred Perastom 1479., Lovre de Prodis, barski patricij, 1475., Jakov Valaresso, koperski biskup, Mlečanin, 1482. - 1503., Juraj de Obertis, do 1506. kad se odrekao, Francesco Pisani, kardinal, biskup Padove, držao je opatiju Sv. Stjepana kraj Splita (Sustjepan) 1518., Sv. Mariju Ratačku 1522. - 1553., Sv. Sergeja i Vakha na Bojani 1536., i Sv. Ivana u Trogiru 1545. - 1560., Almaro (Hermolaus) Bragadino, Mlečanin, 1607. - 1618., Mario Noris, monah kongregacije sv. Justine, 1621. Godine 1346. ratački benediktinac Petar postavljen je za opata Sv. Nikole na Bojani, a 1447. spominje se pitanje uređenja discipline u benediktinskim samostanima barske provincije.

Don Pavao Medač

*Petar TOMIĆ: Jedini
posthumni dobitnik
Medalje časti u povijesti
SAD-a*

U smrt za spas 470 mornara

Prije 65 godina Japanci su u Pearl
Harbouru uništili Pacifičku flotu u čijim
se redovima borio i hrabri dočasnik,
podrijetlom Hrvat, podoficir Petar Tomić

Japanski napad na Pearl Harbour 7. prosinca 1941. godine kojim su i SAD ušle u Drugi svjetski rat, jedna je od najčuvenijih epizoda u povijesti o kojoj su ispisane brojne knjige i snimljena čak dva igrana filma. Međutim, ovaj događaj i danas ima za širu javnost dosta nepoznatih, ali i vrlo interesantnih dimenzija.

Jedna od njih, posebno zanimljiva za nas je i činjenica kako je jedan od sudionika na strani Amerikanaca bio i Hrvat **Petar Tomić**, koji je herojski poginuo u japanskom napadu za što je kasnije posthumno odlikovan najvećim američkim odlikovanjem – kongresnom Medaljom časti.

Šezdeset peta godišnjica bombardiranja baze američke Pacifičke flote u Pearl Harboure na Hawajima koja se navršila početkom prosinca, prilika je da se i našoj javnosti približi lik tog hrabrog dočasnika Ratne mornarice SAD-a koji je u kasnu jesen 1941. godine službovao kao voditelj kotlovnice na američkom starom bojnom brodu „Utah“.

Rođen 3. lipnja 1893. godine u Prologu (Bosna i Hercegovina), Petar Herceg-Tomić je 20 godina kasnije u

društvu rođaka Ivana emigrirao u SAD, gdje je, kada je izbio Prvi svjetski rat, dragovoljno stupio u američku vojsku. Deset dana po završetku vojnog roka i nakon što je u međuvremenu dobio američko državljanstvo, Tomić je u siječnju 1919. dobrovoljno pristupio američkoj Ratnoj mornarici i dobio prvu službu na razaraču „Leachfield“. Osim rođaka Ivana koji je živio u New Yorku, Tomić nije imao druge bliže rodbine, tako da mu je u 22 godine obitelj zapravo postala mornarica, a svojim domom je zvao stari bojni brod „Utah“.

Budući da je izgrađen još 1911. godine, „Utah“, grdosija deplasmata 21.825 tona, je bio zastarjeli brod da bi služio u „prvim borbenim redovima“, tako da je 1931. godine rekonstruiran u školski i brod-metu. Jedinstven u Pacifičkoj floti SAD-a, jer je pored ostaloga na njega ugrađen i sistem koji je omogućavao da brod plovi bez posade vođen daljinsk-

im radio--upravljanjem, „Utah“ je u narednih 20 godina bio vježbaonica za topnike mornarice SAD-a, te meta koju su školskim bombama i torpedima gađali zrakoplovi i podmornice.

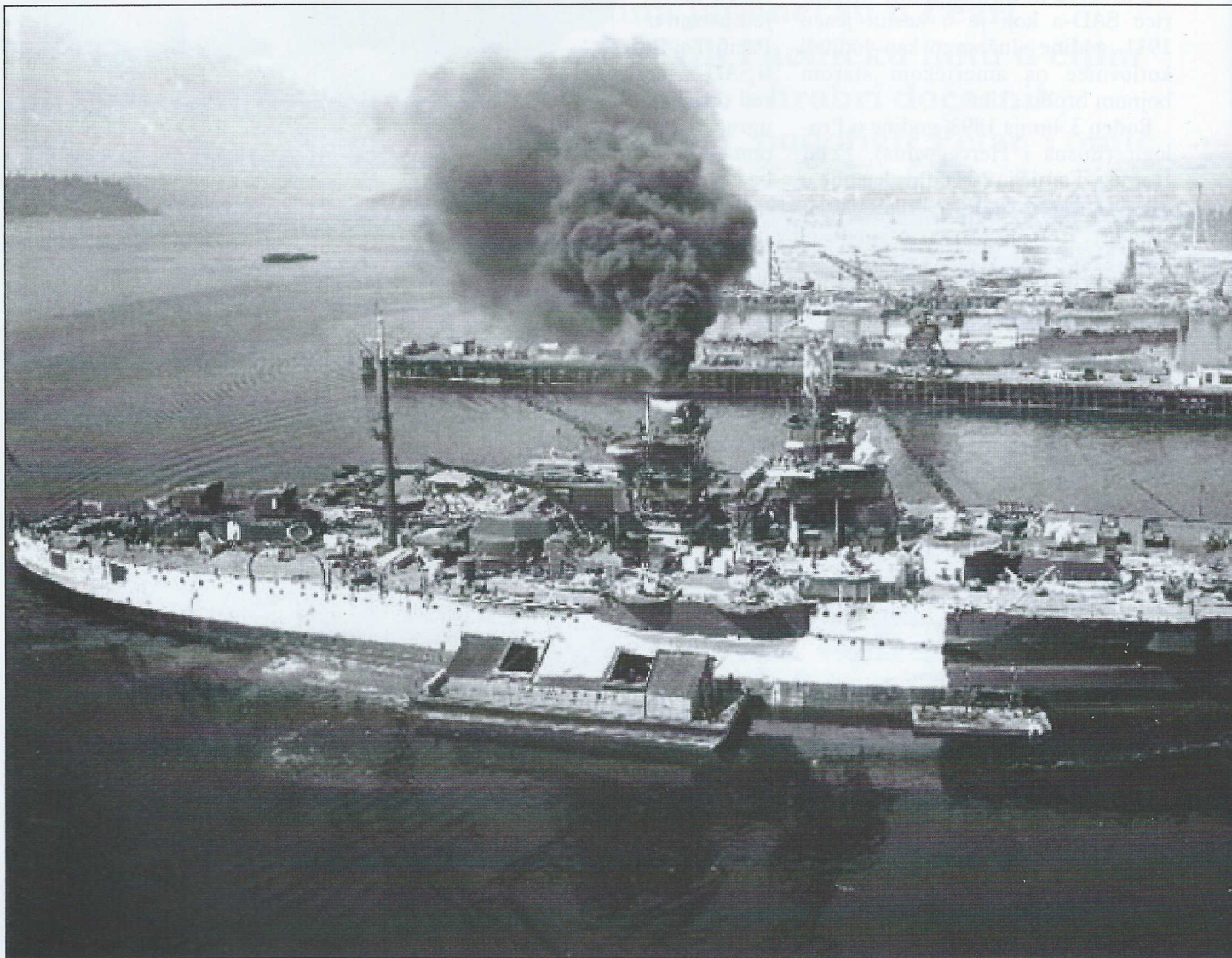
Ranog jutra 7. prosinca 1941. godine „Utah“ se zatekao na sidrištu Pearl Harboura na Hawajima, u blizini otočića Forda, kada se na nepripremljenu i iznenađenu američku vojnu bazu bez prethodne objave rata sručio razarajući vjor bomba i torpeda kojim se obasuo prvi udarni val od 183 zrakoplova s japanskih nosača zrakoplova koji su u najvećoj tajnosti prethodno doplovili u blizinu Hawaja.

Japanci su kao na pladnju dobili priliku jednim udarcem uništiti sve bojne brodove Pacifičke flote SAD-a, što su u najvećoj mjeri i uspjeli, ali u Pearl Harbouru nije bilo američkih

nosača zrakoplova koji su inače bili primarna meta japanskog napada. Budući da mu je paluba bila prekrivena zastorom od debelih trupaca drva koja su služila kao zaštita od udara školskih avio-bomba na vježbama gađanja, „Utah“ je japanskim pilotima izgledao kao nosač zrakoplova pa je stari bojni brod već u 8.01, dok se na njegovoj krmi još podizala američka zastava, dobio prvi torpedni pogodak, a ubrzo i još jedan koji je zapečatio njegovu sudbinu. U brod koji se sve više nagnjao na lijevi bok brzo je prodiralo more, tako da se „Utah“ u 8.12 prevrnuo i potonuo na plitkom vezu kod otoka Forda. Tom prilikom poginulo je 58 članova posade među kojima je bio i podoficir Petar Tomić, koji je osoblju kotlovnice naredio da se spašava i napusti brod, a on je ostao sam da,

otvorivši ventile parovoda i kotlova, spriječi njihovu eksploziju u dodiru s hladnim morem koja bi bila pogubna za sve koji su se plivajući pokušavali spasiti s „Utaha“. Tomićevim herojstvom spašeni su mnogi ljudski životi pa je njegovo potapanje preživjelo više od 470 članova posade.

Za to djelo koje ga je stajalo života Tomić je posthumno odlikovan najvećim američkim priznanjem – kongresnom Medaljom časti na čijem reversu pored ostalog stoji da je prilikom potonuća „Utaha“ Tomićevo „držanje bilo izvanredno, a pokazana hrabrost impresivna jer je, zanemarujući osobnu sigurnost, spasio mnoge ljudske živote“. Budući da heroj hrvatskog podrijetla nije imao svoju obitelj, njegova Medalja časti dodijeljena je novoizgrađenom američkom eskortnom razaraču

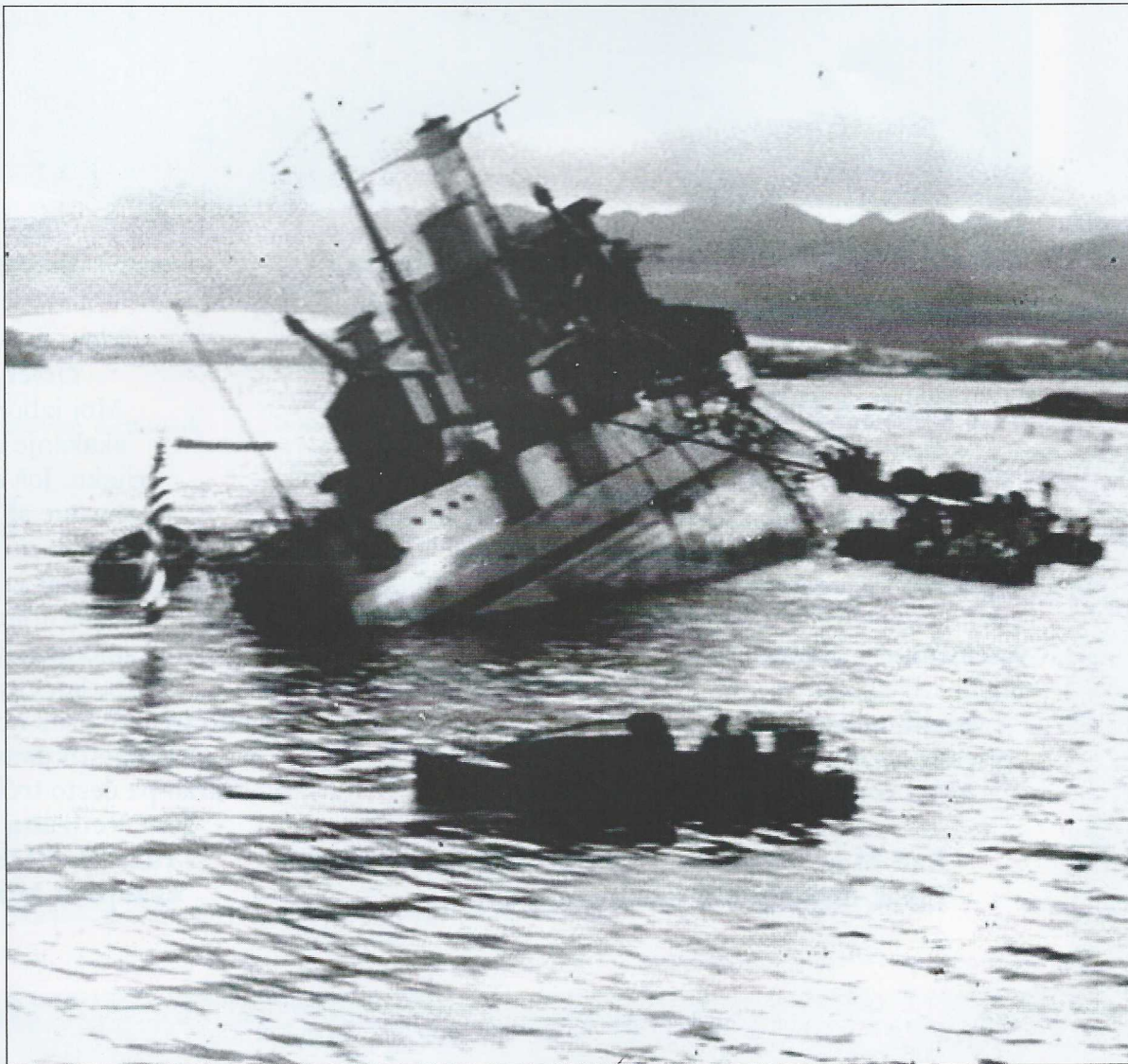

„Tomić“ DE 242, koji je 1943. godine dobio ime tog hrabrog pomorca. Njegovim imenom nazvana je i jedna od nastavnih zgrada u američkoj vojno-pomorskoj akademiji u New Portu, gdje se Tomićeva Medalja časti čuvala do ljetos kada su je predstavnici američke Ratne mornarice prigodom službenog posjeta nosača zrakoplova „Enterprise“ u Splitu, uručili daljoj rodbini poginulog hrvatskog pomorca. Inače, Tomić koji je nakon smrti proglašen i počasnim građaninom američke savezne države Utah, jedini je posthumni dobitnik Medalje časti u povijesti SAD-a čije odlikovanje nije moglo biti uručeno članovima najbliže obitelji koju nije ni imao jer je, kako je i sam govorio, „jedina njegova obitelj bila mornarica“.

Siniša Luković

Memorijalni centar

**USKRŠNJU ČESTITKU
IZRADILA:** *Domenika
Krasan, 6.razred, HDŠ Tivat*

VESELA ŠKOLA

U školi smijanja svi se smiju. Oni koji se cijeli sat smiju dobivaju petice, a oni koji su ozbiljni jedinice. Imamo puno zanimljivih predmeta: šaljivosmijeh, veselosmijeh, društvenosmijeh,...U školi ima mnogo veselih učionica. Tamo pričamo šaljive priče, smijemo i igramo se. Škola smijanja je sva nasmijana, vesela i šarena.

**Rad Maje Krasan , 3.razred , HDŠ
Tivat, objavljen u časopisu SMIB**

VESELA PJESMA

Vidjela sam rodu
kako pije vodu,
naišla na kravu
kako pase travu.

Padala je sitna kiša
na malog miša.

A vesela, mala buba
sluša kako trubi jaglačeva truba.
**Valentina Nikolić, 4.razred,
HDŠ Tivat**

ŠKOLA PO MOJOJ MJERI

Idem u Osnovnu školu „
Drveni kamen“.

Moj izborni predmet je skakanje sa bedema u rijeku. Još sam odabrao i plivanje sa preprekama. Posebno mi je drag profesor Petar iz kemije. Svaki eksperiment koji izvede eksplodira. Ravnatelj škole je Marko. On je prije predavao trčanje kroz hodnike. I danas se voli prisjetiti dana kada je predavao pa često trči hodnikom.

**Rad Vedrana Janovića,
7.razred, HDŠ Kotor, u
časopisu Modra lasta**

**POZDRAVLJA
VAS ŠEGRT
HLAPIĆ** nacrtala:
*Agata Luković,
1.razred HDŠ
Tivat*

PROLJETNA HAIKU POEZIJA

Laste lete
livade su pune cvijeća -
Uskrs je!

**Antonio Maslovar, 6.razred,
HDŠ Tivat**

Plavi se nebo
od ljubičica.
I visibabe su tu!

**Antonio Maslovar, 6.razred,
HDŠ Tivat**

Na zelenoj travi
plava ljubičica,
i sunce sja!

**Antonio Maslovar, 6.razred,
HDŠ Tivat**

Pokraj kućice svoje
zeko sprema
šarena jaja.

**Antonio Maslovar, 6.razred,
HDŠ Tivat**

Stiglo je proljeće,
u zraku laste
vedro je nebo!

**Domenika Krasan, 6.razred,
HDŠ Tivat**

Šareno cvijeće i
vedro nebo
krase ovaj dan.

**Nikita Šupić, 8.razred, HDŠ
Tivat**

Šarena jaja
zeko djeci nosi,
a ona ga iščekuju.

**Ivana Vuksanović, 6.razred,
HDŠ Tivat**

Noć nestaje,
sunce se rađa
i obasjava livadu!

**Ivana Vuksanović, 6.razred,
HDŠ Tivat**

Ljubičice, tulipani
svi su u cvatu.

Pokisli i žuti.
**Izabela Urošević, 8.razred,
HDŠ Tivat**

Proljeće je stiglo!
Laste i vjesnici
već su tu.

**Izabela Urošević, 8.razred,
HDŠ Tivat**

Kiša, sunce
evo ga na grani-
Breskvini cvijet!

**Tripun Grgurević, 7.razred,
HDŠ Kotor**

Moramo se skrušiti
i na Isusa misliti,
Uskrs je!

**Tripun Grgurević, 7.razred,
HDŠ Kotor**

Sunce sja
grane su u cvatu.
Proljeće je tu!

**Karmen Lasan – Zorobabel,
6.razred, HDŠ Kotor**

Žrtva Miloševićeve «sječe generala», pilot, savjetnik, analitičar Blagoje Grahovac za Hrvatski glasnik

General neće odustati

Roden u Nevesinju, srednju školu završio je u Mostaru, studirao u Puli i Zadru, letачku profesiju otpočeo na Bledu i Celju... U mirovinu je otišao iz Generalštaba u jednoj od Miloševićevih "sječa" generala. Još 1988. godine, kada je u Podgorici vidio armade "za obranu Kosova", napisao je: "Ovo je kraj Jugoslavije". U siječnju 1989. godine napisao je generalsku tezu, u kojoj je predvidio kako će Jugoslavija umrijeti. Sve se tako dogodilo.

Sud je odlučio kako nije kriv po optužbi za klevetu koju je protiv njega podnio savjetnik za vanjsku sigurnost predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića, bivši ministar policije Crne Gore i nekadašnji visoki funkcionar Ministarstva odbrane SCG **Vukašin Maraš**, zbog intervjua u kojem je govorio o civilno-vojnoj mafiji i štetočinama koje treba odmaknuti od vojske, u čemu se Maraš prepoznao.

U više tekstova u kojima je bilo riječi o reformi vojske, privatizaciji i prodaji vojne imovine, pored Maraša, general Grahovac optužio je i predsjednika Crne Gore Filipa Vujanovića. Grahovac je govorio i o odgovornosti Svetozara Marovića, ali nije štedio ni druge istaknute političare Crne Gore i Srbije.

- Što dalje, bilo je naše prvo pitanje.

S karakterističnim osmijehom,

Pilot, general potpukovnik u penziji, savjetnik predsjednika Skupštine Republike Crne Gore, analitičar Blagoje Grahovac, već niz godina je «na zemlji», analizira društvene procese i - izvlači zaključke

vojnički smireno, Grahovac je odgovorio:

- Ne gradim ni vojničku ni političku karijeru. Načela su osnova građenja države, a ne nečija dobrota i pamet. Držim se toga. Čovjek gdje god da jest, ima pravo i obvezu utjecati na poboljšanje društvenog ambijenta, to ga i čini čovjekom, društvenim bićem. Moj izbor je bio doći ovdje, moj izbor je u ovim godinama biti ovdje. Analizama strateškog značaja se bavim već dvadeset godina. Vrijeme je potvrdilo moje stavove, a vrijeme je najbolji sudac.

Problem je samo što neki ljudi, koji smatraju kako su neprikosnoveni i u vladanju i u pameti ne mogu prihvatiti ako vrijeme ne potvrdi te njihove iluzije.

A ako vrijeme potvrdi nečiju tuđu pamet, javlja se bijes. U takvim situacijama osobni istupi dolaze do izražaja, a tada se najčešće griješi.

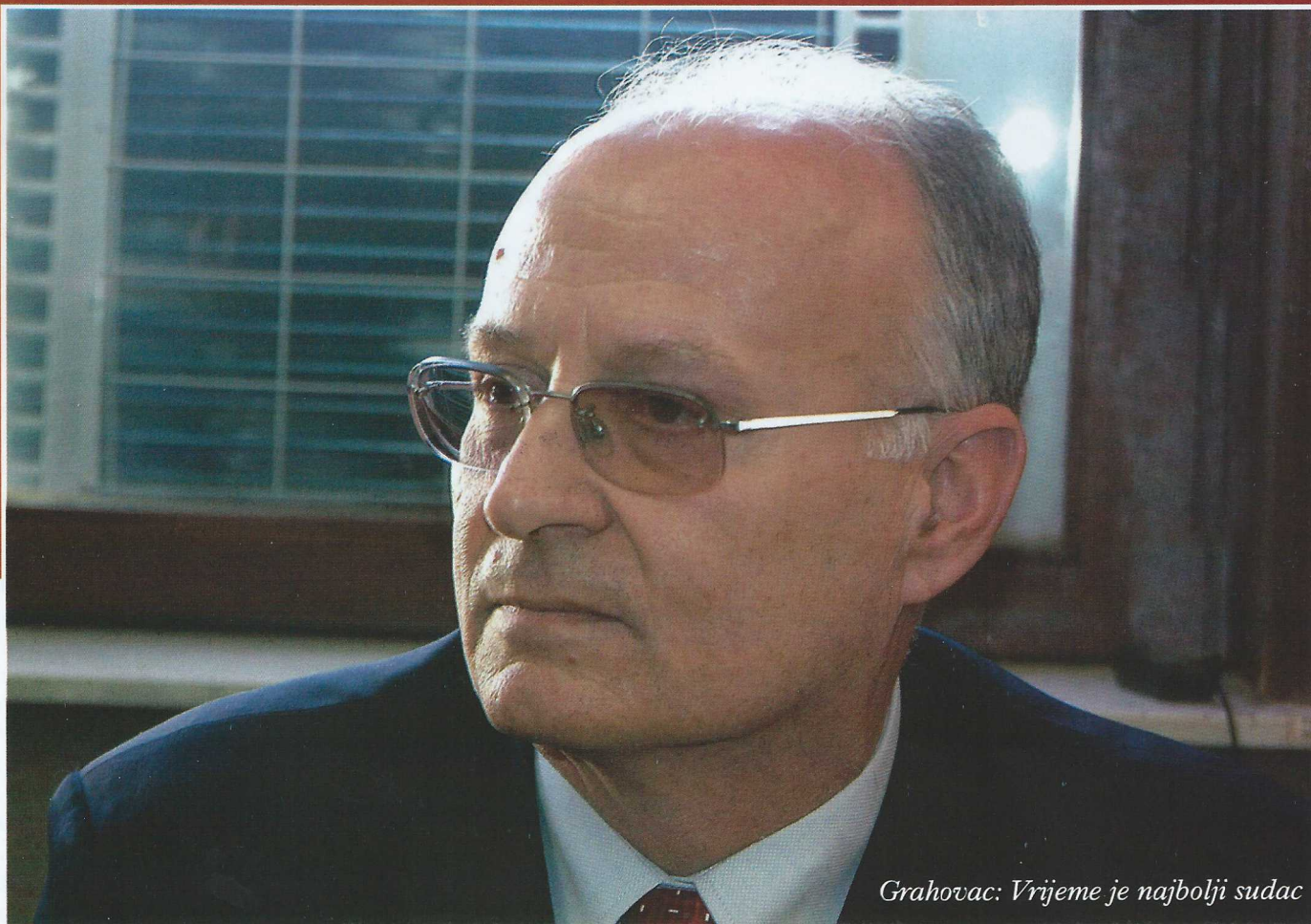
Tko god izađe iz zone analize procesa na sotoniziranje osobe, on je

redovno gubitnik, ocijenio je Grahovac za Hrvatski glasnik.

Paralelni katastar

U rasprodaju imovine Vojske Srbije i Crne Gore krenulo se još 2004. godine iako se nije znalo što kome pripada. Nadležni, a njih je bilo prilično, sjeli su i dogovorili se – ono što se zatekne na čijoj teritoriji, tu ostaje. U međuvremenu, značajna količina vojne pokretne imovine iznesena je iz Crne Gore, malo tajno malo javno, a pošto se Crnogorci nisu previše bunili "dogovoreno" je kako se tom incidentu "progleda kroz prste".

Fond za preustroj sustava obrane uz suglasnost Vlade Crne Gore pozvao je strane i domaće investitore neka podnesu ponudu za kupovinu vojnih nepokretnosti. U Beogradu se sastala komisija koju su činili predstavnici Ministarstva financija i Centralne banke Crne Gore, predst-

Grahovac: Vrijeme je najbolji sudac

avnik kabineta predsjednika SCG, Ministarstva odbrane i Fonda. Upravi za nekretnine upućen je zahtjev o procjeni imovine, po prioritetima koje je odredio Fond.

Nakon otvaranja ponuda izabrani su kupci, uglavnom iz Rusije i s Cipra, i s njima zaključeni ugovori.

- Novčane transakcije tih transakcija nemoguće je evidentirati. Nitko ne nadzire račune, a ne zna se ni kolika je vrijednost vojne imovine na području Crne Gore, zato što uz podatke Uprave za nekretnine postoji paralelni, vojni katastar, koji je još nepoznanica – kaže naš izvor iz vojnog vrha.

Iz Fonda su, međutim, tvrdili da je sve transparentno i zakonito i da je sav novac uplaćen na račune u Crnoj Gori.

Jedan od najžešćih kritičara takvog načina prodaje bio je general Grahovac.

Civilna vojna mafija

Grahovac se prisjeća:

- U početku vlast nije davala ni pet para za moju priču. Negdje sredinom perioda počeli su se baviti time, a mislim da su danas zabrinuti.

- Zbog čega su zabrinuti?

- Svjesni su da su radili protuzakonite radnje i što su sad uvjereni kako general neće odustati i kako će društvo i institucije države morati konačno o tome odlučiti, stati na jednu ili na drugu stranu.

Nema dvojbe kako državne institucije neće odlučiti dati njima podršku zato što bi ozakonili bezakonje.

U razrješavanju ovog problema još im je ostala samo opstrukcija. Vjerujem da će ova godina biti godina opstrukcije, kad će se nešto staviti na dnevni red. Kad god da se stavi, oni su u vrlo nezgodnoj situaciji, jer postoje svi materijalni dokazi da su radili protuzakonite radnje, izričit je Grahovac.

- Već dugo govorite o civilnoj

vojnoj mafiji?

- Redoslijed riječi nije slučajna. Nije vojna civilna, nego civilna vojna mafija.

Ništa vojska ne bi mogla uraditi da nije blagoslova civilnih struktura. Kad civilna struktura odluči da nešto uradi, pronalazi u vojnoj hijerarhiji pogodne ljude, njima prilagodljive i tako ih i vode u službi. Postave ih na dužnosti da preko njih mogu ostvariti ono što naume.

Ljudi još nešto ne shvaćaju. Često govore vojna imovina. Vojska nikada nije imala imovinu niti je ima danas. Država ustupa vojski imovinu na korištenje. I zato želim u velikoj mjeri amnestirati instituciju vojske. Naravno, pojedinci koji služe civilnim klanovima imaju odgovornost.

HG: Šta je s famoznim Fondom, formiranim, kako ste od početka isticali, suprotno povelji i zakonu o njegovom provođenju?

Famozni Fond, s kojim sam se ja dugo borio, jednostavno je nestao.

General nakon odluke suda da nije kriv za klevetu

Oni su u određenom periodu kao komandosi upali u sistem, uradili poprilično nezakonitih stvari i nestali. Odgovornost nosi institucija koja je formirala Fond jer je on jedan pravni fantom. Ta institucija je totalnom fantomu dodijelila da prodaje državnu imovinu i Bog sami zna tko su kupci.

Utvrđit će se tko kad se ponište ti ugovori. Pravi kupci će tražiti povrat novca i onda ćemo saznati dvije stvari – tko su stvarni kupci i koliko je novca dano.

- Tko su stvarni kupci?

Ne bih prejudicirao. Ali nemam dilemu da će se istina utvrditi. Ta nezakonita radnja se mora dovesti u zonu utvrđivanja odgovornosti.

Pet poluga moći

Grahovac najavljuje da će uskoro u javnost izaći sa "optužujućim dokumentima".

- Organizirani kriminal uvijek ima istu formulu: da svaku državu omekša ili učini manje otpornom na vrijedne postulate: pravnu uređenost, vladavinu prava, demokratičnost. On želi svoj utjecaj premjestiti na poluge moći koje je sam napravio, onda u te poluge ubacuje svoju hobotnicu i čini državu ranjivom. To je univerzalna formula.

U Crnoj Gori redoslijed dijelova hobotnice nešto je drugačiji.

Prvo je u zoni nelegalno stečenog novca, jer tu je moć.

Drugi sektor po snazi koji je napadnut su mediji. Ako analizirate medijski prostor Crne Gore, on je nalik na dobro discipliniranu vojsku. Skoro svi su pod jednom uniformom. Mali broj se razlikuje. A kad imate uniformnost u medijima, onda u pitanju mogu biti samo dvije stvari: ili je premalo kompetentnosti, ili je previše apanaže. Mislim da je u Crnoj Gori u pitanju i jedno i drugo, a bojim se da je presudan višak apanaže.

Treća oblast na koju hobotnica ide

je sudsko tužilačka organizacija. Tek na četvrtom mjestu je policija, a na petom vojska. Treba uvijek imati na umu kako se država i paradržava odmjeravaju međusobno tko će koga uzeti pod svoje.

- Znamo tko čini državu. Tko čini paradržavu?

- Ljudi koji formalno i službeno rade u državnim institucijama, ali rade paradržavno i na drugom kanalu, u sprezi s organiziranim kriminalom.

Na svu sreću, u vlasti Crne Gore ima čestitih i sposobnih ljudi. Razračunavanje s paradržavom će se desiti. Siguran sam da hoće.

Jedan razlog je što Crna Gora ide u euroatlantske integracije i što će zahtjevi međunarodnih institucija biti sve snažniji i otvoreniji. Oni postupno djeluju.

Drugi razlog je što su u Crnoj Gori već prepoznatljive snage koje su se veoma dobro izvještile u načinu vladanja u različitim sistemima, različitim društvenim stanjima, čak u različitim međunarodnim konstelacijama odnosa, i prepoznate su snage koje su više osposobljene da vladaju nego što imaju demokratski kapacitet.

Te snage polako postaju biti uplašene. Uplašene su više nego što mi mislimo. Samo dobro glume.

Mlad naraštaj nema baš toliko prepreka da izgovori ono što misli. Stvara se jedan nov psihološki profil. Crna Gora ima sreću što tradicionalno preferira zapadu, građanska svijest preferira zapadu, iako su je političke snage okretale istoku. Zbog te systemske greške su se zbivali mnogi lomovi u Crnoj Gori. Sada se građanska i politička svijest približavaju.

Kosovo nezavisno

Grahovac nema dileme ni o tome što će se desiti na Kosovu.

- Predlagao sam prije dvije godine da Srbija napravi strateški važan potez – napusti historijsku kate-

goriju i prijeđe na kategoriju građenja savezništva. Da bude prva država koja će ponuditi da sama prizna Kosovo kao državu pod pet uvjeta:

Prvi, da Kosovo i njegove institucije garantiraju povratak svim raseljenicima sa svim njihovim pravima. Drugo, da to isto garantira svim građanima Kosova. Treće – da garantira imovinu države Srbije. Četvrto, da se Kosovo ne može ujediniti ni sa jednom susjednom državom u narednih pedeset godina. Peto, da garant svega navedenog bude Vijeće sigurnosti UN, i to na dva načina – da ima grupu za monitoring, u kojoj bi bila i država Srbija, a drugo UN. Ovakvim redoslijedom poteza Srbija rješava krupan problem koji desetljećima nije mogla, ide u susret onome što će stvarno biti, a neće biti ponovo poražena. Na ovaj način najbolje štiti sve građane na Kosovu, i pomaže međunarodnoj zajednici i UN da se promjena granica ne vrši pravnim ili fizičkim nasiljem. Međunarodna zajednica bi sačuvala univerzalne principe nemijenjanja granica, a Srbija bi bila itekako nagrađena i od međunarodne zajednice i od Kosova—savezništvom, prijateljstvom, što je daleko važnija kategorija od veličine teritorije.

- Ništa od toga, očigledno.

- Sve će ovo biti. Samo što Srbija neće znati to dobro kapitalizirati. Ući će u zonu poraza, i političkog, i psihološkog, u zonu nepovjerenja s Kosovom, a neće promijeniti suštinu.

Panterov skok

U nekom ranijem periodu i Srbija i Kosovo bi pristali na podjelu. U slijedećem periodu uvjetnu nezavisnost progutati će nekako kao knedlu i Kosovo i Srbija. Ali, suština je što sve ide u pravcu faktičke nezavisnosti.

- Poznato je da diplomacija može

koristiti tzv. metodu "panterovog skoka". To podrazumijeva da neko napravi toliko neočekivan potez da će zbuniti mnoge, jedino neće zbuniti budućnost. To je, u suštini, državničko promišljanje, procjenjuje Grahovac.

- Kako će na nezavisnost reagirati Srbi sa Kosova?

- Careingtonov plan za bivšu Jugoslaviju odbila je Srbija. Naravno, pridružio im se i Momir Bulatović. Danas se kaju i Srbija i Srbi.

Plan Z4 za Hrvatsku, s nevjerovatno povoljnim uvjetima za Srbe i iz današnje perspektive, odbila je Srbija. Danas se kaju i Srbija i Srbi.

Isto se desilo s Vance-Owenovim planom za Bosnu i Hercegovinu. Plan za Kosovo u Rambouillesu odbila je Srbija i Srbi...

Bojim se da će se i ovoga puta kajati. A realnost će morati prihvatiti.

- Postoji li opasnost od stvaranja Velike Albanije?

- Uopće ne strahujem ni od toga. I Albancima je stalo da žive demokratski, u krajnjem i moraju jer su se integrirali u Evropu.

Ne vidim nikakvu opasnost ni za Crnu Goru.

Kod nas, nažalost, imamo problem u promišljanju. Mnogi političari prvo vide vjeru i naciju, pa onda čovjeka. Još postoji politička pamet koja bi prvo napravila podjelu, vjersku i nacionalnu.

- Kako komentirate pojavu terorističkih grupa, koje, kako se spekulira, obučavaju pripadnici Al Quaide?

- Naši političari pretjeruju. Al Quaida je simbol zla, terorizma. Ali zaboravljamo da je terorizam samo gornji produkt organiziranog kriminala. Razlika je jedino u tome što je terorizam organizirani kriminal s političkim ciljevima.

Pazimo se mi od sebe, lako ćemo za Al Quaidu, ocijenio je Grahovac.

T. Popović

**Čuvajmo šume od požara
a prirodu od zagađivanja
dok šume dišu i mi ćemo disati**

PRODAJNA MJESTA

**Hrvatski glasnik možete kupiti na
sledećim prodajnim mjestima Bega pressa:**

Podgorica: Ivana Vujoševića, kućica
Momišići
PC Kruševac- Svijet
Centar - maloprodaja
Njegoševa ulica - Globus

Bar: Trafika SDK
Kostraua

Ulcinj: Bulevar- maloprodaja

Budva: Prolaz - maloprodaja
Spas - maloprodaja

Tivat: Anja
Pantomarket
Sturi
Dragana
Maprenat

Cetinje: Pazar, maloprodaja

Kotor: Pantomarket
Riva kod kamenog kioska
Sandrela

Herceg Novi: Tažeks - Bijela
Mješovito 33
Grbo MNM
Knežević Company
Pantomarket Centar

Risan: Centar

99.0 MHz

95.3 MHz

RADIO

KOTOR

www.radiokotor.com

Zašto odabrati propan-butan plin u malim spremnicima?

MALI SPREMNIK ODGOVOR NA SVE VAŠE POTREBE

Mali spremnik i propan-butan plin su kvalitetno rješenje za obiteljsku kuću, stambenu zgradu, restoran, hotel, obrt, malu industriju i poljoprivredu.

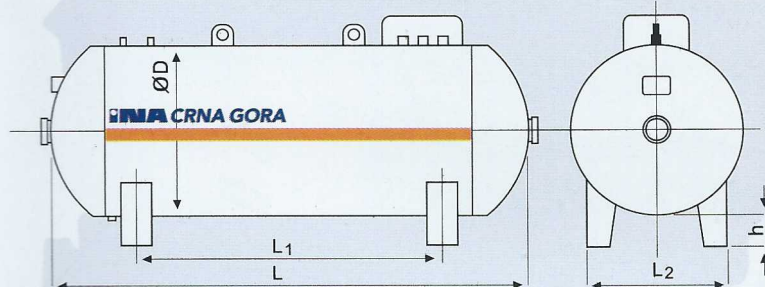
1 kg PROPAN-BUTAN plina zamjenjuje:

3-6 kg drva

1,5-2 kg ugljena

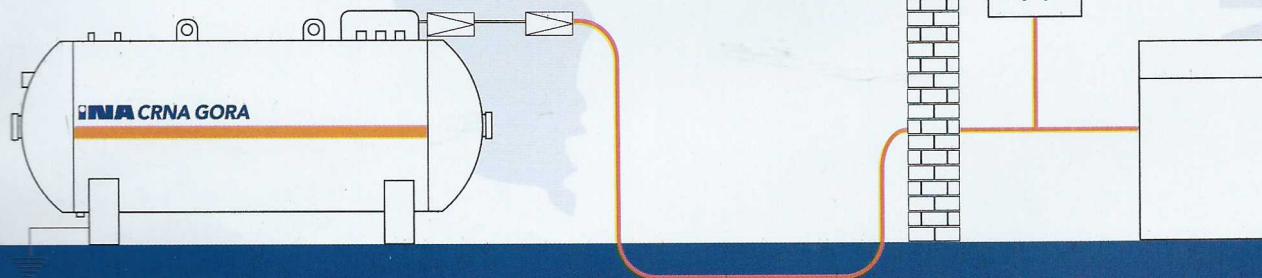
1,12l loživog ulja

12,8 kW električne energije

zapre- mnina (lit.)	Ø D (mm)	L (mm)	L ₁ (mm)	L ₂ (mm)	h min. (mm)
1000	800	2190	1400	700	100
1800	1000	2476	1500	750	100
2700	1250	2480	1550	850	100
4850	1250	4300	2000	950	100

- praktičnost upotrebe
- ekonomičnost
- prilagodljivost svim konfiguracijama tla
- estetsko uklapanje u okoliš

**VOLIM ZIMU,
VOLIM SLADOLED!**

www.ledo.hr

Prepustite se i vi ove
zime slatkom uživanju
u različitim okusima
obiteljskih sladoleda.